

NÂZIM HİKMET • Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni

NÂZIM HİKMET

Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni

Genco Erkal'ın Sesinden Nâzım Hikmet Şiirleri

12.
baskı

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

4
CD

NÂZIM HİKMET

Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni

Genco Erkal'ın Sesinden Nâzım Hikmet Şiirleri

YAPI KREDİ YAYINLARI

Nâzım Hikmet

NE GÜZEL ŞEY HATIRLAMAK SENİ
Genco Erkal'ın Sesinden Nâzım Hikmet Şiirleri

NÂZIM HİKMET

Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni

Genco Erkal'ın Sesinden Nâzım Hikmet Şiirleri

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 3765
Özel

Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni - Genco Erkal'ın Sesinden Nâzım Hikmet Şiirleri
Nâzım Hikmet

Yayına hazırlayanlar: Güven Turan - Raşit Çavaş

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa düzeni: İlknur Efe, Arzu Yaraş

Baskı: Levent Ofset Basım ve Ambalaj San A.Ş.
Merter Keresteciler Sit. Fatih Cad. Karadal Sok. No: 13 Merter / İstanbul
Sertifika No: 12034

1. baskı: İstanbul, Aralık 2012
12. baskı: İstanbul, Nisan 2017
ISBN 978-975-08-2414-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2012
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeralı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
------------	---

Şiirler

Güneşi İçenlerin Türküsü	13
Salkımsöğüt	18
Bahri Hazer	20
Hasret	23
Yürüyen Adam	24
Kalbim	26
Sesini Kaybeden Şehir	28
Kerem Gibi	31
Nikbinlik	33
Mavi Gözlü Dev, Minnacık Kadın ve Hanımelleri	35
Hiçbir Ağaç Böyle Harikulâde Bir Yemiş Vermemiştir	37
Üç Selvi	39
Karıma Mektup	40
Taranta - Babu'ya Beşinci Mektup	42

Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin Destanı'ndan

1 [Sedirde al yeşil...]	45
2 [Bu göl İznik gölüdür]	46
9 [Sıcaktı. Sıcak.]	48
14 [Yağmur çiseliyor, korkarak]	54

Kuvâyi Milliye'den

Onlar	55
[Karayılan Hikâyesi]	57
[Arhaveli İsmail'in Hikâyesi]	64
[Kadınlarımız ve Bir Âletle Bir İnsan Hikâyesi]	72
[26 Ağustos Gecesinde Saatlar]	80

Saat 21-22 Şiirleri'nden

[Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni]	93
22 Eylül 1945	95
24 Eylül 1945	96
26 Eylül 1945	97
30 Eylül 1945	98
5 Kasım 1945	99
1945 Yılı Aralık Ayının Dördü	100
6 Aralık 1945	101

İstanbul 3 [Memleketimi Seviyorum]

Yine Ölüme Dair

Türk Köylüsü

Bir Cezaevinde, Tecritteki Adamın Mektupları

1 [Senin adını kol saatımın kayışına tırnağımla...]

2 [Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar]

3 [Bugün pazar]

[Çankırı Mapushanesinden Mektuplar'dan] 2

Zafere Dair

Yirminci Asra Dair

[Rubailer'den]

5

6

8

9

Kara Haber	123
Dünyanın En Tuhaf Mahluku	125
Ben İçeri Düştüğümünden Beri	126
Yaşamaya Dair	
1 [Yaşamak şakaya gelmez]	129
2 [Diyelim ki, ağır ameliyatlık hastayız]	130
3 [Bu dünya soğuyacak]	131
Angina Pectoris	132
*** [İlerleyen Aydınlığın İçindeyim]	134
Hapiste Yatacak Olana Bazı Öğütler	135
Ellerinize ve Yalana Dair	138
Hapisten Çıktıktan Sonra	
1 - <i>Uyanış</i>	141
2 - <i>Akşam Gezintisi</i>	142
3 - <i>Gecenin Saat Biri</i>	145
4 - <i>Doğum</i>	147
Vasiyet	149
Postacı	151
Benim Oğlan Fotoğraflarda Büyüyor	154
Yapıyla Yapıcılar	156
Karlı Kayın Ormanında	158
Yılbaşı	161
Kavak	162
Japon Balıkçısı	164
Kız Çocuğu	166
Pırağ'da Vakitler	
I. Şafak	167
II. Sabah	169
V. Gece	172
Vapur	174

Memet	175
Mavi Liman	176
Ceviz Ağacı	177
Son Otobüs	178
Masalların Masalı	181
Yine Memleketim Üstüne Söylenmiştir	183
Henüz Vakit Varken Gülüm	184
Arılar	187
Büyük İnsanlık	188
* * * [Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi]	189
* * * [İnsanların türküleri kendilerinden güzel]	190
Yamyamlar	191
Yolculuk	192
Piri Reis'in Hartası	193
Saman Sarısı	194
Otobiyografi	209
Severmişim Meğer	212
* * * [Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne]	217
Vatan Haini	218
Cenaze Merasimim	219
Biyografi - Nâzım Hikmet	221
Biyografi - Genco Erkal	222

Önsöz

Genco Erkal'ın sesinden Nâzım Hikmet Şiirleri'ni seçerken, YKY'nin (daha önceden Memet Fuat'ın yönetiminde yayımlanan) Nâzım külliyyatının sırasını gözettik. Bu çalışma sırasında Nâzım'ın hemen bütün kitaplarından, şiir serüveninin gelişmesini de gözetken örnekler seçmeye çalıştık. Genco Erkal'ın önerisiyle listeye ekler de yaptık. Sonuçta Nâzım'ın sevdâ, hasret ve siyasi şiirlerinden dengeli bir seçim ortaya çıktı.

Bazı şiirler uzun şiirlerin parçası ya da adsız (bazen de *** başlıklı) olduğu için, CD listesinde ve içindekilerde, arandığında kolay bulunsun diye, bilinen ve hemen hatırlanan ilk dizelerini, köşeli parantez içinde belirttik. O yüzden içindekiler listesi ile CD listesinde küçük farklılıklar oluştu.

Nâzım külliyyatından yalnızca *Memleketimden İnsan Manzaraları*'ndan parçalar almadık. Belki bu bizi yeni bir çalışma yapmaya yöneltecektir.

Güven Turan - Raşit Çavaş

Şiirler

GÜNEŞİ İÇENLERİN TÜRKÜSÜ

Bu bir türkü :-

toprak çanaklarda

güneşi içenlerin türküsü!

Bu bir örgü :-

alev bir saç örgüsü!

kıvraniyor;

kanlı, kızıl bir meş'ale gibi yanıyor

esmer alinlarında

bakır ayakları çıplak kahramanların!

Ben de gördüm o kahramanları,

ben de sardım o örgüyü,

ben de onlarla

güneşe giden

köprüden

geçtim!

Ben de içtim toprak çanaklarda güneşi.

Ben de söyledim o türküyü!

Yüreğimiz topraktan aldı hızını;

altın yeveli aslanların ağzını

yırtarak

gerindik!

Sıçradık;
 şimşekli rüzgâra bindik!.
Kayalardan
 kayalarla kopan kartallar
çırpıyor ışıktta yıldızlanan kanatlarını.

Alev bilekli süvariler kamçılıyor
 şaha kalkan atlarını!

Akın var
 güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz
 güneşin zaptı yakın!

Düşmesin bizimle yola :
evinde ağlayanların
 göz yaşlarını
 boynunda ağır bir
 zincir
 gibi taşıyanlar!

Bıraksın peşimizi
 kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar!

İşte :
 şu güneşten
 düşen
 ateşte
 milyonlarla kırmızı yürek yanıyor!

Sen de çıkar
 göğsünün kafesinden yüreğini;
 Şu güneşten
 düşen
 ateşe fırlat;
 yüreğini yüreklerimizin yanına at!

Akın var
 güneşe akın!
 Güneşi zaaptedeceğiz
 güneşin zaptı yakın!

Biz topraktan, ateşten, sudan, demirden doğduk!
 Güneşi emziriyor çocuklarımıza karımız,
 toprak kokuyor bakır sakallarımız!
 Neş'emiz sıcak!
 kan kadar sıcak,
 delikanlıların rüyalarında yanan
 o «an»
 kadar sıcak!
 Merdivenlerimizin çengelini yıldızlara asarak,
 ölülerimizin başlarına basarak
 yükseliyoruz
 güneşe doğru!

Ölenler
döğüşerek öldüler;
güneşe gömüldüler.
Vaktimiz yok onların matemini tutmaya!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

Üzümleri kan damlalı kırmızı bağlar tütüyor!
Kalın tuğla bacalar
kıvranarak
ötüyor!
Haykırdı en önde giden,
emreden!
Bu ses!
Bu sesin kuvveti,
bu kuvvet
yaralı aç kurtların gözlerine perde
vuran,
onları oldukları yerde
durduran
kuvvet!
Emret ki ölelim
emret!
Güneşi içiyoruz sesinde!

Coşuyoruz,
coşuyor!..
Yangınlı ufukların dumanlı perdesinde
mızrakları göğü yırtan atlılar koşuyor!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaaaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

*Toprak bakır
gök bakır.
Haykır güneşi içenlerin türküsünü,
Hay-kır
Haykıralım!*

1924

SALKIMSÖĞÜT

Akıyordu su
gösterip aynasında söğüt ağaçlarını.
Salkımsöğütler yıkıyordu suda saçlarını!
Yanan yalın kılıçları çarparak söğütlere
koşuyordu kızıl atlılar güneşin battığı yere!
Birden
bire kuş gibi
vurulmuş gibi
kanadından
yaralı bir atlı yuvarlandı atından!
Bağırmadı,
gidenleri geri çağırmadı,
baktı yalnız dolu gözlerle
uzaklaşan atlıların parıldayan nallarına!

Ah ne yazık!
Ne yazık ki ona
dört yıl giden atların köpüklü boynuna
bir daha yatmayacak,
beyaz orduların ardında kılıç oynatmayacak!

Nal sesleri sönüyor perde perde,
atlılar kayboluyor güneşin battığı yerde!

Atlılar atlılar kızıl atlılar,
atları rüzgâr kanatlılar!
Atları rüzgâr kanat...
Atları rüzgâr...
Atları...
At...

Rüzgâr kanatlı atlılar gibi geçti hayat!

Akar suyun sesi dindi.
Gölgeler gölgelendi
renkler silindi.
Siyah örtüler indi
mavi gözlerine,
sarktı salkımsöğütler
sarı saçlarının
üzerine!

Ağlama salkımsöğüt
ağlama,
Kara suyun aynasında el bağlama!
el bağlama!
ağlama!

1928

BAHRİ HAZER

Ufuklardan ufuklara
Ordu ordu köpüklü mor dalgalar koşuyordu;
Hazer rüzgârların dilini konuşuyor balam,
konuşup coşuyordu!
Kim demiş "çört vazmi!"
Hazer ölü bir göle benzer!
Uçsuz bucaksız başı boş tuzlu bir sudur Hazer!
Hazerde dost gezer, e.....y!..
düşman gezer!

Dalga bir dağdır
kayık bir geyik!
Dalga bir kuyu
kayık bir kova!
Çıkıyor kayık
iniyor kayık,
devrilen
bir atın
sırtından inip,
şahlanan
bir ata
biniyor kayık

Ve Türkmen kayıkçı
 dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.
 Başında kocaman kara bir papak;
 bu papak değil :
 tüylü bir koyunu karnından yarıp
 geçirmiş başına!
 Koyunun tüyleri düşmüş kaşına!

Çıkıyor kayık
 iniyor kayık

Ve kayıkçı
 "Türkmenistanlı bir Buda heykeli" gibi
 dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş,
 fakat, sanma ki Hazerin karşısında elpençe divan durmuş!
 O bir Buda heykelinin
 taştan sükûnu gibi kendinden emin
 dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.

Bakmıyor
 kayığa
 sarılan
 sulara!

Bakmıyor
 çatlayıp
 yarılan
 sulara!

Çıkıyor kayık
iniyor kayık,
devrilen
bir atın
sırtından inip
Şahlanan
bir ata
biniyor kayık!

— Yaman esiyor be karayel yaman!
Sakın özünü Hazerin hilesinden aman!
Aman oyun oynamasın sana rüzgâr!

— Aldırma anam ne çıkar?
Ne çıkar
 kudurtsun
 karayel
 suları,
Hazerde doğanın
 Hazerdir mezarı!

Çıkıyor kayık
iniyor kayık
çıkıyor ka...
iniyor ka...
Çık...
in...
çık...

HASRET

Denize dönmek istiyorum!
Mavi aynasında suların :
boy verip görünmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

Gemiler gider aydın ufuklara gemiler gider!
Gergin beyaz yelkenleri doldurmaz keder.
Elbet ömrüm gemilerde bir gün olsun nöbete yeter.
Ve mademki bir gün ölüm mukadder;
Ben sularda batan bir ışık gibi
sularda sönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

1927

YÜRÜYEN ADAM

Alını yukarda
kırmızı boyun atkısı rüzgârda
yürüyor.

Yürüyor adım adım
yürüyor ağır ağır
yürüyor. .

Rüzgâr deniz gibi köpürüyor
esiyor deniz rüzgâr gibi.
Akıyor iki yandan ışıklar
düşen yıldızlar gibi.

Sesler geliyor derinden
kalbin uzak sahillerinden :
— Nereye gidiyorsun yavrum benim nereye?
Dön sevgilim,
dön kardeşim,
dön evimin erkeği, dön geriye..

Yürüyor o
ıslıkla kızgın bir ölüm marşı çalarak.
Yürüyor o
gövdesi bir gemi gibi yükselerek, alçalarak.
Yürüyor adım adım
yürüyor ağır ağır
yürüyor...

Kim bilir
 belki bir daha sokmıyacak parmaklarını
 dizi dibinde dikiş diken kardeşinin
 sarı saçlarına,
 ve belki bir daha altında yatıp
 güneşe giden yeşil bir yola bakar gibi
 bakmıyacak
 gürgen ağaçlarına..

Yürüyor o, yürüyor.
 Açık geniş adımlarla arşınıyor yolları.
 Ağır iki balyoz gibi sallanıyor kolları.
 Kılı göğsü bir kalkan gibi kabarık..
 İşitmiyor artık
 hep aynı tahta masanın başında akşamlayan
 hasta topal dostların
 kalbe karanfil ruhu gibi damlıyan
 sözlerini.

Çıplak
 iki bıçak
 gibi çekmiş yüzünde gözlerini
 yürüyor düşmana doğru.

YÜRÜYOR ADIM ADIM
 YÜRÜYOR AĞIR AĞIR
 YÜRÜYOR.....

KALBİM

Göğsümde 15 yara var!
Saplandı göğsüme 15 kara saplı bıçak!
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!!!

Göğsümde 15 yara var!
Sarıldı 15 yarama
kara kaygan yılanlar gibi karanlık sular!
Karadeniz boğmak istiyor beni,
boğmak istiyor beni!
kanlı karanlık sular!!!

Saplandı göğsüme 15 kara saplı bıçak.
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!..

Göğsümde 15 yara var!
Deldiler göğsümü 15 yerinden,
sandılar ki vurmaz artık kalbim kederinden!
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!!!

Yandı 15 yaramdan 15 alev,
kırıldı göğsümde 15 kara saplı bıçak..
Kalbim
kanlı bir bayrak gibi çarpıyor,
ÇAR — PA — CAK!!

1925

SESİNİ KAYBEDEN ŞEHİR

Adedi devir
sıfır.

Şehir
sustu.

Kenetlendi nokta nokta şehrinin
asfalt - beton çenesi :
bin dokuz yüz nokta nokta senesi
nokta nokta
ayında..

Cadde boş.
Bir uçtan bir uca koş.
Cadde boş
bomboş
cebim gibi...

Kesildi akıyor su...
Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var.

Rüzgâr:
sürüklüyor asfaltta Mister Ford'un adını :
duvardan kopan renkli bir ilân kâadını
kaldırımında savuruyor..

Üç adam.
Üç adam duruyor :
Birincinin kolunda kırık bir
keman var,

ikincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak..

Sokak.
Sokakta ısıklık çalarak
 enseni kaşıya kaşıya.
 geç karşıdan karşıya.
 Yok ezilmek korkusu..

Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var..

Rüzgâr :
 çatıyor gitgide kara kaşlarını.
 Kesmiş düdüğü sesleri köşe başlarını.

Üç adam...
Üç adam duruyor
ve bir sarhoş türküsünü söyliyerek
topuklarını yere vuruyor..

Caddenin ortasında bağırip durmayın,
topuklarınızı yere vurmayın,
NAFİLE

asfaltı getiremezsiniz dile!!
NAFILE

konuşmaz sesini kaybeden şehir :
okşamazsa eğer
ONLARIN
ceplerinde kilitlenen elleri
bakır telleri..

Üç adam.
Üç adam duruyor :
birincinin kolunda kırık bir
keman var,
ikincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak..
Üç adam
kayboluyor karanlıkta sallanarak....

KEREM GİBİ

Hava kurşun gibi ağır!!

Bağır

bağır

bağır

bağırıyorum.

Koşun

kurşun

erit-

-meğe

çağırıyorum...

O diyor ki bana:

— Sen kendi sesinle kül olursun ey!

Kerem

gibi

yana

yana...

"Deeeeert

çok,

hemdert

yok"

Yürek-

-lerin

kulak-

-ları

sağır...

Hava kurşun gibi ağır...

Ben diyorum ki ona :

— Kül olayım

Kerem

gibi

yana

yana.

Ben yanmasam

sen yanmasan

biz yanmasak,

nasıl

çıkarm

karan-

-lıklar

aydın-

-lığa..

Hava toprak gibi gebe.

Hava kurşun gibi ağır.

Bağır

bağır

bağır

bağırıyorum.

Koşun

kurşun

erit-

-meğe

çağırıyorum.....

1930 Mayıs

NIKBINLİK

Güzel günler göreceğiz çocuklar,
güneşli günler
göre-
-ceğiz...

Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar,
ışıklı maviliklere
süre-
-ceğiz...

Açtık mıydı hele bir
son vitesi,
adedi devir.

Motorun sesi.
Uuuuuuuy! çocuklar kim bilir
ne harikûlâdedir
160 kilometre giderken öpüşmesi...

Hani şimdi bize
cumaları, pazarları çiçekli bahçeler vardır,
yalnız cumaları
yalnız pazarları..

Hani şimdi biz
bir peri masalı dinler gibi seyrederiz
ışıklı caddelerde mağazaları,
hani bunlar
77 katlı yekpare camdan mağazalardır.

Hani şimdi biz haykırırız.

Cevap :

açılır kara kaplı kitap :
zindan..

Kayış kapar kolumuzu
kırılan kemik
kan.

Hani şimdi bizim soframıza
haftada bir et gelir.

Ve
çocuklarımız işten eve
sapsarı iskelet gelir..

Hani şimdi biz...

İnanın :
güzel günler göreceğiz çocuklar
güneşli günler
göre-
-ceğiz.

Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar,
ışıklı maviliklere
süre-
-ceğiz.....

MAVİ GÖZLÜ DEV, MINNACIK KADIN VE HANIMELLERİ

○ mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Kadının hayali minnacık bir evdi,
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan bir ev.

Bir dev gibi seviyordu dev.
Ve elleri öyle büyük işler için
hazırlanmıştı ki devin,
yapamazdı yapısını,
çalamazdı kapısını
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan evin.

○ mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Mini minnacıktı kadın.
Rahata acıktı kadın
yoruldu devin büyük yolunda.
Ve elveda! deyip mavi gözlü deve,
girdi zengin bir cücenin kolunda
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan eve.

Şimdi anlıyor ki mavi gözlü dev,
dev gibi sevgilere mezar bile olamaz :
bahçesinde ebruliiii
hanımeli
açan ev..

HİÇBİR AĞAÇ BÖYLE HARİKULÂDE BİR YEMİŞ VERMEMİŞTİR

Topraktan ateşten ve denizden
doğanların
en mükemmeli doğacak bizden...

.
. ve insanlar ellerini
korkmadan
düşünmeden
birbirlerinin ellerine bırakarak
yıldızlara bakarak :
— "Yaşamak ne güzel şey!"
diyecekler;
bir insan gözü gibi derin
bir salkım üzüm gibi serin
bir ferah
bir rahat
bir işitilmemiş şarkı söyleyecekler..

Hiçbir ağaç
böyle harikulâde bir yemiş vermemiş
olacaktır.

Ve en vadedici
bir yaz gecesi bile
böyle sesler
böyle inanılmaz renklerle
sabaha ermemiş olacaktır..

Topraktan
ateşten
ve denizden
doğanların
en mükemmeli doğacak bizden...

ÜÇ SELVİ

Kapımın önünde üç selvi vardı.

Üç selvi.

Selviler rüzgârda sallanırlardı.

Üç selvi.

Kökleri yerde, başları yıldızlarda

üç Selvi.

Selviler sallanırlardı rüzgârda.

Üç selvi.

Bir gece düşman bastı evi.

Üç selvi

Yatağında öldürüldüm ben.

Üç selvi.

Kesildi selviler köklerinden.

Üç selvi.

Artık ne kökleri yerde, başları yıldızlarda

üç selvi.

Selviler sallanmıyorlar rüzgârda.

Üç selvi.

Mermer bir ocakta parçalanmış yatıyor

üç selvi.

Kanlı bir baltayı aydınlatıyor

üç selvi.

1933

KARIMA MEKTUP

33 - 11 - 11

Bursa

Hapisane

Bir tanem!

Son mektubunda :

"Başım sızlıyor

yüreğim sersem!"

diyorsun

"Seni asarlarsa

seni kaybedersem;"

diyorsun;

"yaşıyamam!"

Yaşarsın karıcığım,

kara bir duman gibi dağılır hatıram rüzgârda;

yaşarsın, kalbimin kızıl saçlı bacısı

en fazla bir yıl sürer

yirminci asırlılarda

ölüm acısı.

Ölüm

bir ip te sallanan bir ölü.

Bu ölüme bir türlü

razı olmuyor gönlüm.

Fakat

emin ol ki sevgili;

zavallı bir çingenenin

kıllı, siyah bir örümceğe benzeyen eli

geçirecekse eğer
 ipi boğazıma,
 mavi gözlerimde korkuyu görmek için
 boşuna bakacaklar
 Nâzıma!

Ben,
 alaca karanlığında son sabahımın
 dostlarımı ve seni göreceğim,
 ve yalnız
 yarı kalmış bir şarkının acısını
 toprağa götüreceğim...

Karım benim!
 iyi yürekli,
 altın renkli,
 gözleri baldan tatlı arım benim;
 ne diye yazdım sana
 istendiğini idamımın,
 daha dâva ilk adımında
 ve bir şalgam gibi koparmıyorlar
 kellesini adamın.

Haydi bunlara boş ver.
 Bunlar uzak bir ihtimal.
 Paran varsa eğer
 bana fanile bir don al,
 tuttu bacağımın siyatik ağrısı.
 Ve unutma ki
 daima iyi şeyler düşünmeli
 bir mahpusun karısı.

TARANTA - BABU'YA BEŞİNCİ MEKTUP

Görmek
işitmek
duymak
düşünmek
ve konuşmak
koşmak alabildiğine
başı dolu
başı boş
koş-
-mak...
Hehehey TARANTA - BABU
hehehey
yaşamak ne güzel şey
anasını sattığımın
yaşamak ne güzel şey..
Düşün beni
kollarım, senin üç çocuk doğurmuş
geniş kalçalarındaiken...
Düşün sıcak...
Düşün kara bir taşa damlıyan
çırılçıplak
bir su sesini...
İsteddiğin yemişin
rengini, etini, adını düşün...

Gözdeki tadını düşün
 kıpkırmızı güneşin
 yemyeşil otun
 ve koskocaman
 masmavi bir çiçek gibi açan
 ay ışığının...

Düşün TARANTA - BABU!

İnsanoğlunun yüreği
 kafası
 kolu

yedi kat yerin altından
 çekip çıkarıp
 öyle ateş gözlü çelik allahlar yaratmış ki
 kara toprağı bir yumrukta yere serebilir,
 yılda bir veren nar
 bin verebilir.

Ve dünya öyle büyük,
 öyle güzel
 öyle sonsuz ki deniz kıyıları
 her gece hepimiz
 yan yana uzanıp yaldızlı kumlara
 yıldızlı suların
 türküsünü dinleyebiliriz..

Yaşamak ne güzel şey
 TARANTA - BABU
 yaşamak ne güzel şey...

Anlıyarak bir usta kitap gibi
 bir sevda şarkısı gibi duyup

bir çocuk gibi şaşarak
YAŞAMAK...

Yaşamak :
birer birer
ve hep beraber
ipekli bir kumaş dokur gibi...
Hep bir ağızdan
sevinçli bir destan
okur gibi
YAŞAMAK..

YAŞAMAK..
Ne acayip iştir ki
bu ne mene gidiştir ki TARANTA - BABU
bugün bu
"bu inanılmıyacak kadar güzel"
bu anlatılamıyacak kadar sevinçli şey :
böyle zor
bu kadar
dar
böyle kanlı
bu denlü kepaze...

**SİMAVNE KADISIOĞLU
ŞEYH BEDRETTİN DESTANI'NDAN**

1.

Sedirde al yeşil, dal dal Bursa ipeklisi,
duvarda mavi bir bahçe gibi Kütahyalı çiniler,
gümüş ibriklerde şarap,
bakır lengerlerde kızarmış kuzular nar idi.
Öz kardeşi Musayı ok kirişiyle boğup
yani bir altın leğende kardeş kanıyla aptest alarak
Çelebi Sultan Memet tahta çıkmış hünkâr idi.
Çelebi hünkâr idi amma
Âl Osman ülkesinde esen
bir kısırlık çılgılığı, bir ölüm türküsü rüzgâr idi.
Köylünün göz nuru zeamet
alın teri timar idi.
Kırık testiler susuz
su başlarında bryık buran sipahiler var idi.
Yolcu, yollarda topraksız insanın
ve insansız toprağın feryadını duyar idi.
Ve yolların sonu kale kapısında kılıçlar şakırdar
köpüklü atlar kişner iken
çarşıda her lonca kesmiş kendi pirinden ümidi
tarumar idi.
Velhasıl hünkâr idi, timar idi, rüzgâr idi,
ahûzar idi.

2.

Bu göl İznik gölüdür.
Durgundur.
Karanlıktır.
Derindir.
Bir kuyu suyu gibi
 içindedir dağların.

Bizim burada göller
dumanlıdırlar.
Balıklarının eti yavan olur,
sazlıklarından ısıtma gelir,
ve göl insanı
 sakalına ak düşmeden ölür.

Bu göl İznik gölüdür.
Yanında İznik kasabası.
İznik kasabasında
kırık bir yürek gibidir demircilerin örsü.
Çocuklar açtır.
Kurutulmuş balığa benzer kadınların memesi.
Ve delikanlılar türkü söylemez.

Bu kasaba İznik kasabası.
 Bu ev esnaf mahallesinde bir ev.
 Bu evde
 bir ihtiyar vardır Bedreddin adında.
 Boyu küçük
 sakalı büyük
 sakalı ak.
 Çekik çocuk gözleri kurnaz
 ve sarı parmakları saz gibi.

Bedreddin
 ak bir koyun postu üstüne
 oturmuş.
 Hattı talik ile yazıyor
 "Teşhil"i.
 Karşısında diz çökmüşler
 ve karşıdan
 bir dağa bakar gibi bakıyorlar ona.
 Bakıyor :
 Başı tıraşlı
 kalın kaşlı
 ince uzun boylu Börklüce Mustafa.
 Bakıyor :
 kartal gagalı Torlak Kemâl..
 Bakmaktan bıkip usanmayıp
 bakmağa doymıyarak
 İznik sürgünü Bedreddine bakıyorlar..

9.

Sıcaktı.

Sıcak.

Sapı kanlı, demiri kör bir bıçaktı
sıcak.

Sıcaktı.

Bulutlar doluydular,
bulutlar boşanacak

boşanacaktı.

O, kımıldanmadan baktı,
kayalardan

iki gözü iki kartal gibi indi ovaya.

Orda en yumuşak, en sert
en tutumlu, en cömert,
en

seven,

en büyük, en güzel kadın :

TOPRAK

nerdeyse doğuracak

doğuracaktı.

Sıcaktı.

Baktı Karaburun dağlarından O
baktı bu toprağın sonundaki ufka
çatarak kaşlarını :

Kırlarda çocuk başlarını
kanlı gelincikler gibi koparıp

çırılçıplak çığlıkları sürükleyip peşinde
beş tuğlu bir yangın geliyordu karşıdan ufku sarıp.

Bu gelen

Şehzade Murattı.

Hükmü hümayun sâdır olmuştu ki Şehzade Muradın
ismine

Aydın eline varıp

Bedreddin halifesi mülhid Mustafanın başına ine.

Sıcaktı.

Bedreddin halifesi mülhid Mustafa baktı,

baktı köylü Mustafa.

Baktı korkmadan

kızmadan

gülmeden.

Baktı dimdik

dosdoğru.

Baktı O.

En yumuşak, en sert

en tutumlu, en cömert,

en

seven,

en büyük, en güzel kadın :

TOPRAK

nerdeyse doğuracak

doğuracaktı.

Baktı.

Bedreddin yiğitleri kayalardan ufka baktılar.
Gitgide yaklaşıyordu bu toprağın sonu
fermanlı bir ölüm kuşunun kanatlarıyla.
Oysaki onlar bu toprağı,
bu kayalardan bakanlar, onu,
üzümü, inciri, narı,
tüyleri baldan sarı,
sütleri baldan koyu davarları,

ince belli, aslan yeleli atlarıyla
duvarsız ve sınırsız
bir kardeş sofrası gibi açmıştılar.

Sıcaktı.

Baktı.

Bedreddin yiğitleri baktılar ufka..

En yumuşak, en sert,
en tutumlu, en cömert,
en

seven,
en büyük, en güzel kadın :

TOPRAK
nerdeyse doğuracak
doğuracaktı.

Sıcaktı.

Bulutlar doluydular.

Nerdeyse tatlı bir söz gibi ilk damla düşecekti yere.

Birden-

-bire

kayalardan dökülür

gökten yağar

yerden biter gibi,

bu toprağın verdiği en son eser gibi

Bedreddin yiğitleri şehzade ordusunun karşısına

çıktılar.

Dikişsiz ak libaslı

baş açık

yalnayak ve yalın kılıçtılar.

Mübalâğa cenk olundu.

Aydın'ın Türk köylüleri ,

Sakızlı Rum gemiciler,

Yahudi esnafları,

on bin mülhid yoldaşı Börklüce Mustafanın

düşman ormanına on bin balta gibi daldı.

Bayrakları al, yeşil,

kalkanları kakma, tolgası tunç

saflar

pâre pâre edildi ama,

boşanan yağmur içinde gün inerken akşama

on binler iki bin kaldı.

Hep bir ağızdan türkü söyleyip

hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber,
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber yiyebilmek,
yârin yanağından gayrı her şeyde
her yerde
hep beraber!
diyebilmek
için
on binler verdi sekiz binini..

Yenildiler.

Yenenler, yenilenlerin
dikişsiz, ak gömleğinde sildiler
kılıçlarının kanını.
Ve hep beraber söylenen bir türkû gibi
hep beraber kardeş elleriyle işlenen toprak
Edirne sarayında damızlanmış atların
eşildi nallarıyla.

Tarihsel, sosyal, ekonomik şartların
zaruri neticesi bu!
deme, bilirim!
O dediğin nesnenin önünde kafamla eğilirim.
Ama bu yürek
o, bu dilden anlamaz pek.
O, "hey gidi kambur felek,

hey gidi kahbe devran hey,”
der.

Ve teker teker,
bir an içinde,
omuzlarında dilim dilim kırbaç izleri,
yüzleri kan içinde
geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak
geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlûpları.*

* Şimdi ben bu satırları yazarken, “Vay, kafasıyla yüreğini ayırıyor; vay, tarihsel, sosyal, ekonomik şartları kafam kabul eder amma, yüreğim yine yanar, diyor. Vay, vay, Marksiste bakın...” gibi laflar edecek olan bazı “sol” geçinen delikanlıları düşünüyorum. Tıpkı yazımın ta başında tarihi kelâm müderrisini düşünüp kahrkahasını duyduğum gibi.

Ve şimdi eğer böyle bir istidrad yapıyorsam bu o çeşit delikanlılar için değil, Marksizmi yeni okumaya başlamış, sol züppeliğinden uzak olanlar içindir.

Bir doktorun verem çocuğu olsa, doktor, çocuğunun öleceğini bilse, bunu fizyolojik, biyolojik, bilmemne-lojik bir zaruret olarak kabul etse ve çocuk ölse, bu ölümün zarureti çok iyi bilen doktor, çocuğunun arkasından bir damlacık gözyaşı dökmez mi?

Paris Komunasının devrileceğini, bu devrilişin bütün tarihî, sosyal, ekonomik şartlarını önceden bilen Marksın yüreğinden Komunanın büyük ölümleri “bir ıstırap şarkısı” gibi geçmemişler midir? Ve Komuna öldü, yaşasın Komuna! diye bağırانların sesinde bir damla olsun acılık yok muydu?

Marksist, bir “makina - adam”, bir ROBOTA değil, etiyle, kanıyla sinir ve kafası ve yüreğiyle tarihî, sosyal, konkrete bir insandır.

14.

Yağmur çiseliyor,
korkarak
yavaş sesle
bir ihanet konuşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
beyaz ve çıplak mürted ayaklarının
ıslak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
Serezin esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddinim bir ağaca asılı.

Yağmur çiseliyor.
Gecenin geç ve yıldızsız bir saatidir.
Ve yağmurda ıslanan
yapraksız bir dalda sallanan şeyhimin
çırılçıplak etidir.

Yağmur çiseliyor.
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü.
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Yağmur çiseliyor.

Demir,
 kömür
 ve şeker
 ve kırmızı bakır
 ve mensucat
 ve sevdâ ve zulüm ve hayat
 ve bilcümle sanayi kollarının
 ve gökyüzü
 ve sahra
 ve mavi okyanus
 ve kederli nehir yollarının,
 sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
 bir şafak vakti değişmiş olur,
 bir şafak vakti karanlığın kenarından
 onlar ağır ellerini toprağa basıp
 doğruldukları zaman.

En bilgin aynalara
 en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
 Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
 Çok sözler edildi onlara dair
 ve onlar için :
 zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur, denildi.

YIL 1918-1919
ve
KARAYILAN HİKÂYESİ

Ateşi ve ihaneti gördük
ve yanan gözlerimizle durduk
bu dünyanın üzerinde.
İstanbul 918 Teşrinlerinde,
İzmir 919 Mayısında
ve Manisa, Menemen, Aydın, Akhisar :
Mayıs ortalarından
Haziran ortalarına kadar
yani tütün kırma mevsimi,
yani, arpalar biçilip
buğdaya başlanırken
yuvarlandılar...
Adana,
Antep,
Urfa,
Maraş :
düşmüş
dövüşüyordu...

Ateşi ve ihaneti gördük.
Ve kanlı bankerler pazarında
memleketi Alaman'a satanlar,
yan gelip ölümlerin üzerinde yatanlar
düştüler can kaygusuna
ve kurtarmak için başlarını halkın gazabından

karanlığa karışarak basıp gittiler.
Yaralıydı, yorgundu, fakirdi millet,
en azılı düvellerle dövüşüyordu fakat,
dövüşüyordu, köle olmamak için iki kat,
iki kat soyulmamak için.

Ateşi ve ihaneti gördük.
Murat nehri, Canik dağları ve Fırat,
Yeşilirmek, Kızılırmak,
Gültepe, Tilbeşar Ovası,
gördü uzun dişli İngiliz'i.
ve Aksu'yla Köpsü
Karagöl'le Söğüt Gölü
ve gümüş basamaklı türbesinde yatan
büyük, âşık ölü,
şapkası horoz tüylü İtalyan'ı gördü.
Ve Çukurova,
kıyasıya düzlük,
uçurumlar, yamaçlar, dağlar kıyasıya
ve Seyhan ve Ceyhan
ve kara gözlü Yürük kızı,
gördü mavi üniformalı Fransız'ı.
Ve devam ettik ateşi ve ihaneti görmekte.
Eşraf ve âyân ve mütehayyizânın çoğu
ve ağalar :
Bağdasar Ağa'dan
Kellesi Büyük Mehmet Ağa'ya k
düşmanla birlik oldular.
Ve inekleri, koyunları, keçileri sürüp, götür

gelinlerin ırzına geçip,
çocukları öldürüp

ve istiklâli yakıp yıktıkça düşman,
dağa çıktı mavzerini, nacağını, çiftesini kapam
ve çığ gibi çoğaldı çeteler
ve köylülerden paşalar görüldü,
kara donlu köylülerden.

Ve bizim tarafa geçenler oldu
Tunuslu ve Hindli kölelerden.
Ve Türkistanlı Hacı Ahmet,

kısık gözleri,
seyrek sakalı,
hafif makinalı tüfeğiyle
dağlarda bir başına dolaştı.

Ve sabahleyin ve öğle sıcağında ve akşamüstü
ve ayışığında ve yıldız alacasında geceleyin,
ne zaman sıkışsa bizimkiler,
peyda oluverdi, yerden biter gibi o
ve ateş etti

ve düşmanı dağıttı
ve kayboldu dağlarda yine.

Ateşi ve ihaneti gördük.

Dayandık,
dayandık her yanda,
dayandık İzmir'de, Aydın'da,
Adana'da dayandık,
dayandık, Urfa'da, Maraş'ta, Antep'te.

Antepliler silâhşor olur,
 uçan turnayı gözünden
 kaçan tavşanı ard ayağından vururlar
 ve arap kırsığının üstünde
 taze yeşil selvi gibi ince uzun dururlar.

Antep sıcak,
 Antep çetin yerdir.
 Antepliler silâhşor olur.
 Antepliler yiğit kişilerdir.

Karayılan
 Karayılan olmazdan önce
 Antep köylüklerinde ırgattı.

Belki rahatsızdı, belki rahattı,
 bunu düşünmeğe vakit bırakmıyordular,
 yaşıyordu bir tarla sıçanı gibi
 ve korkaktı bir tarla sıçanı kadar.
 Yiğitlik atla, silâhla, toprakla olur,
 onun atı, silâhı, toprağı yoktu.
 Boynu yine böyle çöp gibi ince
 ve böyle kocaman kafalıydı
 Karayılan
 Karayılan olmazdan önce.

Düşman Antep'e girince
 Antepliler onu
 korkusunu saklayan

bir fıstık ağacından
alıp indirdiler.

Altına bir at çekip
eline bir mavzer
verdiler.

Antep çetin yerdir.
Kırmızı kayalarda
yeşil kertenkeleler.
Sıcak bulutlar dolaşır havada
ileri geri...

Düşman tutmuştu tepeleri,
düşmanın topu vardı.
Antepliler düz ovada
sıkışmışlardı.
Düşman şarapnel döküyordu,
toprağı kökünden söküyordu.
Düşman tutmuştu tepeleri.
Akan : Antep'in kanıydı.

Düz ovada bir gül fidanıydı
Karayılan'ın
Karayılan olmazdan önceki siperi.
Bu fidan öyle küçük,
korkusu ve kafası öyle büyüktü ki onun,
namlıya tek fişek sürmeden
yatıyordu yüzükoyun.

Antep sıcak,
Antep çetin yerdir.
Antepliler silâhşor olur.
Antepliler yiğit kişilerdir.
Fakat düşmanın topu vardı.
Ve ne çare, kader,
düz ovayı Antepliler
düşmana bırakacaklardı.

"Karayılan" olmazdan önce
umurunda değildi Karayılan'ın
kıyamete dek düşmana verseler Antep'i.
Çünkü onu düşünmeğe alıştırmadılar.
Yaşadı toprakta bir tarla sıçanı gibi,
korkaktı da bir tarla sıçanı kadar.

Siperi bir gül fidanıydı onun,
gül fidanı dibinde yatıyordu ki yüzükoyun
ak bir taşın ardından
kara bir yılan
çıkardı kafasını.

Derisi ıslıl ıslıl,
gözleri ateşten al,
dili çataldı.

Birden bir kurşun gelip
kafasını aldı.
Hayvan devrildi kaldı.

Karayılan
Karayılan olmazdan önce

kara yılanın encâmını görünce
 haykırdı avaz avaz
 ömrünün ilk düşüncesini :
 "İbret al, deli gönlüm,
 demir sandıkta saklansan bulur seni,
 ak taş ardında kara yılanı bulan ölüm."

Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
 bir tarla sıçanı kadar korkak olan,
 fırlayıp atlayınca ileri
 bir dehşet aldı Anteplileri,
 seğirttiler peşince.
 Düşmanı tepelerde yediler.
 Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
 bir tarla sıçanı kadar korkak olana :
 KARAYILAN dediler.

"Karayılan der ki : Harbe oturak,
 Kilis yollarından kelle getirek,
 nerde düşman varsa orda bitirek,
 vurun ha yiğitler namus günüdür..."

Ve biz de bunu böylece duyduk
 ve çetesinin başında yıllarca nâmı yürüyen
 Karayılan'ı
 ve Anteplileri
 ve Antep'i
 aynen duyup işittiğimiz gibi
 destânımızın birinci bâbına koyduk.

YIL 1920
ve
ARHAVELİ İSMAİL'İN HİKÂYESİ

Ateşi ve ihaneti gördük.

Düşman ordusu yine başladı yürümeğe.
Akhisar, Karacabey,
Bursa ve Bursa'nın doğusunda Aksu,
çarpışarak çekildik...

1920'nin

29 Ağustos :
Uşak düştü.

Yaralı

ve dehşetli kızgın
fakat toprağımızdan emin,
Dumlupınar sırtlarındayız.

Nazilli düştü.

Ateşi ve ihaneti gördük.

Dayandık
dayanmaktayız.

1920 şubat, Nisan, Mayıs,
Bolu, Düzce, Geyve, Adapazarı :
İçimizde Hilâfet Ordusu,
Anzavur isyanları.

Ve aynı sıradan,

3 Ekim Konya.

Sabah.

500 asker kaçağı ve yeşil bayrağıyla Delibaş
girdi şehre.

Alaeddin tepesinde üç gün üç gece hüküm sürdüler.
 Ve Manavgat istikametlerinde kaçıp
 ölümüne giderken
 terkilerinde kesilmiş kafalar götürdüler.

Ve 29 Aralık Kütahya :

4 top
 ve 1800 atlı bir ihanet
 yani Çerkez Ethem,
 bir gece vakti
 kilim ve halı yüklü katırları,
 koyun ve sığır sürülerini önüne katıp
 düşmana geçti.
 Yürekleri karanlık,
 kemerleri ve kamçıları gümüşlüydü,
 atları ve kendileri semizdiler...

Ateşi ve ihaneti gördük.
 Ruhumuz fırtınalı, etimiz mütehammil.
 Sevgisiz ve ihtirassız çıplak devler değil,
 inanılmaz zaafırları, korkunç kuvvetleriyle,
 silâhları ve beygirleriyle insanlardı dayanan.
 Beygirler çirkindiler,
 bakımsızdılar,
 hasta bir fundalıktan yüksek değillerdi.
 Fakat bozkırda kışneyip köpürmeden
 sabırlı ve doludizgin koşmasını biliyorlardı.
 İnsanlar uzun asker kaputluydu,
 yalnayaktı insanlar.

İnsanların başında kalpak,
yüreklerinde keder,
yüreklerinde müthiş bir ümit vardı.
İnsanlar devrilmmişti, kedersiz ve ümitsizdiler.

İnsanlar, etlerinde kurşun yaralarıyla
köy odalarında unutulmuşlardı.
Ve orda sargı,
deri
ve asker postalları halinde
yan yana, sırtüstü yatıyorlardı.
Koparılmış gibiydi parmakları saplandığı yerden
eğrilip bükülmüştü
ve avuçlarında toprak ve kan vardı.

Ve asker kaçakları,
korkuları, mavzerleri, çıplak, ölü ayaklarıyla
karanlıkta köylerin içinden geçiyorlardı.
Acıkmıştılar,
merhametsizdiler,
bedbahttılar.
şosenin ıssız beyazlığına inip
nal sesleri ve yıldızlarla gelen atlıyı çeviriyor
ve Bolu dağında ekmek bulamadıkları için
deviriyorlardı uçurumlara :
şayak, cıgara kâadı, tuz ve sabun yüklü yaylıları.

Ve çok uzak,
çok uzaklardaki İstanbul limanında,
gecenin bu geç vakitlerinde,

kaçak silâh ve asker ceketi yükleyen laz takaları :

hürriyet ve ümit,
su ve rüzgârdılar.

Onlar, suda ve rüzgârda ilk deniz yolculuğundan beri vardılar.

Tekneleri kestane ağacındandı,

üç tondan on tona kadardılar

ve latin yelkenlerinin altında

fındık ve tütün getirip

şeker ve zeytinyağı götürürlerdi.

Şimdi, büyük sırlarını götürüyorlardı.

Şimdi, denizde bir insan sesinin

ve demirli şileplerin kederlerini

ve Kabataş açıklarında sallanan

saman kayıklarının fenerlerini

peşlerinde bırakıp

ve karanlık suda Amerikan taretlerinin önünden akıp

küçük,

kurnaz

ve mağrur

gidiyorlardı Karadeniz'e.

Dümende ve başaltlarında insanları vardı ki

bunlar

uzun eğri burunlu

ve konuşmayı şehvetle seven insanlardı ki

sırtı lâcivert hamsilerin ve mısır ekmeğinin

zaferi için

hiç kimseden hiçbir şey beklemeksizin

bir şarkı söyler gibi ölebilirdiler...

Karanlıkta kurşunî derisi kırmızıya boyanan
 baltabaş gemi
 İngiliz torpitosudur.
 Ve dalgaların üstünde sallanarak
 alev alev
 yanan :
 Şaban Reisin beş tonluk takası.

Kerempe Fenerinin yirmi mil açığında,
 gecenin karanlığında,
 dalgalar minare boyundaydılar

ve başları bembeyaz parçalanıp dağılıyordu.
 Rüzgâr :
 yıldız - poyraz.
 Esirlerini bordasına alıp
 kayboldu İngiliz torpitosu.
 şaban Reisin teknesi
 ateşten direğiyle gömüldü suya.

Arhaveli İsmail
 bu ölen teknedendi.
 Ve şimdi
 Kerempe Fenerinin açığında,
 batan teknenin kayığında
 emanetiyle tek başınadır,
 fakat yalnız değil :
 rüzgârın,
 bulutların
 ve dalgaların kalabalığı,

İsmail'in etrafında hep bir ağızdan konuşuyordu.

Arhaveli İsmail
kendi kendine sordu:
"Emanetimizle varabilecek miyiz?"
Kendine cevap verdi :
"Varmamış olmaz."

Gece, Tophane rıhtımında
Kamacı ustası Bekir Usta ona :
"Evlâdım İsmail," dedi,
"hiç kimseye değil," dedi,
"bu, sana emanettir."

Ve Kerempe Fenerinde
düşman projektörü dolaşınca takanın yelkenlerinde,
İsmail, reisinden izin isteyip,
"Şaban Reis," deyip,
"emaneti yerine götürmeliyiz," deyip
atladı takanın patalyasına,
açıldı.

"Allah büyük
ama kayık küçük" demiş Yahudi.
İsmail bodoslamadan bir sağnak yedi,
bir sağnak daha,
peşinden üç-kardeşler.
Ve denizi bıçak atmak kadar iyi bilmeseydi eğer
alabora olacaktı.

922 AĞUSTOS AYI
ve
KADINLARIMIZ
ve
6 AĞUSTOS EMRİ
BİR ÂLETLE BİR İNSANIN HİKÂYESİ

Ayın altında kağnılar gidiyordu.
Kağnılar gidiyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.
Toprak öyle bitip tükenmez,
dağlar öyle uzakta,
sanki gidenler hiçbir zaman
hiçbir menzile erişmiyecekti.
Kağnılar yürüyordu yekpare meşeden tekerlekleriyle.
Ve onlar
ayın altında dönen ilk tekerlekti.
Ayın altında öküzler
başka ve çok küçük bir dünyadan gelmişler gibi
ufacık, kısacıktilar,
ve pırıltılar vardı hasta, kırık boynuzlarında
ve ayakları altından akan
toprak,
toprak
ve topraktı.
Gece aydınlık ve sıcak
ve kağnılarda tahta yataklarında
koyu mavi humbaralar çırılçıplaktı.
Ve kadınlar
birbirlerinden gizliyerek

bakıyorlardı ayın altında
 geçmiş kafilelerden kalan öküz ve tekerlek ölülerine.
 Ve kadınlar,
 bizim kadınlarımız :
 korkunç ve mübarek elleri,
 ince, küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
 anamız, avradımız, yârimiz
 ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen

ve soframızdaki yeri
 öküzümüzden sonra gelen
 ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız
 ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki
 ve karasabana koşulan
 ve ağıllarda
 ışıltısında yere saplı bıçakların
 oynak, ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan
 kadınlar,
 bizim kadınlarımız

şimdi ayın altında
 kağnıların ve hartuçların peşinde
 harman yerine kehribar başaklı sap çeker gibi
 aynı yürek ferahlığı,
 aynı yorgun alışkanlık içindeydiler.
 Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde
 ince boyunlu çocuklar uyuyordu.
 Ve ayın altında kağnılar
 yürüyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.

"6 Ağustos emri" verilmiştir.

Birinci ve İkinci ordular, kıt'aları, kağnıları, süvari alaylarıyla
yer değiştiriyordu, yer değiştirecek.

98956 tüfek

325 top

5 tayyare,

2800 kûsur mitralyöz,

2500 kûsur kılıç

ve 186326 tane pırıl pırıl insan yüreği

ve bunun iki misli kulak, kol, ayak ve göz

kımıldanıyordu gecenin içinde.

Gecenin içinde toprak.

Gecenin içinde rüzgâr.

Hatıralara bağlı, hatıraların dışında,

gecenin içinde :

insanlar, âletler ve hayvanlar,

demirleri, tahtaları ve etleriyle birbirine sokulup,
korkunç

ve sessiz emniyetlerini

birbirine sokulmakta bulup,

kocaman, yorgun ayakları,

topraklı elleriyle yürüyorlardı.

Ve onların arasında

Birinci Ordu İkinci Nakliye Taburu'ndan

İstanbullu şoför Ahmet

ve onun kamyoneti vardı.

Bir acayip mahlûktu üç numrolu kamyonet :

İhtiyar,

cesur,

inatçı ve şirret.

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet,
 çınar dibinde iki mars bir oyunla yenip Bücür 'ü,
 kalk,
 sıra servilerin önünden yürü,
 çeşmeyi geç,
 mektep bahçesi, medreseler,
 orda, Harbiye Nezareti'nin arka duvarında
 siyah çarşafli bir kadın
 çömelip yere
 darı serper güvercinlere
 ve papelciler
 şemsiye üstünde papaz açarlar.

Motor mızıkçılık ediyor,
 bizi dağ başlarında bırakacak meret.

Ne diyorduk oğlum Ahmet?
 Dökmeciler sağda kalır,
 derken, Uzunçarşı'ya saparken,
 köşede, sol kolda seyyar kitapçı :
 "Hikâyeyi Billûr Köşk",
 altı cilt "Tarihi Cevdet"
 ve "Fenni Tabâhat".

Tabâhat, mutfaktan gelirmiş,
 yani yemek pişirmek.
 Hani, uskumru dolmasına da bayılırım pek.
 Yıldızlı kuyruğundan tutup
 bir salkım üzüm gibi yersin.

İlerde bir süvari kolu gidiyor,
saptılar sola.

Uzunçarşı'yı dikine inersin.
Sandalyacılar, tavla pulcuları, tesbihçiler.
Ve sen İstanbullu,
sen kendi ellerinin hünerine alışmış olduğundan
şaşarsın İstanbullulara :
ne kadar ince, ne çeşitli hünerleri var, dersin.
Rüstem Paşa Camii.

Urgancılar.

Urgancılarda yüz parça yelkenli gemiyi
ve hesapsız katır kervanlarını donatacak kadar
urgan, halat ve dökme tunçtan çingiraklar satılır.
Zindankapı, Babacafer.

Uzakta Balıkpazarı.

Kuruyemişçiler.

Yemiş iskelesindeyiz :

sandalları, mavnaları,
güneşli karpuz kabuklarıyla
yüzüne hasret kaldığım

deniz.

Sol arka lastik hava mı kaçırıyor ne?

İnip

baksam...

Yemiş iskelesinden dilenci vapuruna binip
Eyüp'te Niyet Kuyusu'na gittikti.

Elleri yumuk yumuk,
bacakları biraz çarpıktı ama,
yeşil zeytin tanesi gibi gözler.
Kaşları da hilâl gibi çekikti.
Tam Kasımpaşa'ya yaklaştık, beyaz başörtüsü...

Lastik hava kaçırıyor.
Derdine deva bulmazsak eğer...
Dur bakalım Babacafer...

Üç numarolu kamyonet durdu.
Karanlık.
Kriko.
Pompa.
Eller.
Küfreden ve küfrettiğine kızan elleri
lastikte ve ihtiyar tekerlekte dolaşırken
Ahmed hatırladı :
bir gece nüzüllü babaannesini
sedirden sedire taşıırken
kadıncağız...

İç lastik boydan boya patladı.
Yedek?
Yok.
Dağlarda avaz avaz
imdat istemek?

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet,
sana tek başına verilmiştir üç numrolu kamyonet.
Hem, hani bir koyun varmış,
kendi bacağından asılan bir koyun.
Süleymaniyeli şoför Ahmet
soyun...

Soyundu.
Ceket, külot pantol, don, gömlek ve kalpak
ve kırmızı kuşak,
Ahmet'i postalları üstünde çırılçıplak
bırakarak
dış lastiğin içine girdiler,
şişirdiler.

Bu şarkı nihaventtir.
Deniz kıyısında bir şehir...
Beyaz başörtüsü...

Saatta elli yapıyoruz...
Dayan ömrümün törpüsü,
dayan da dağlar anadan doğma görsün şoför Ahmet'i,
dayan arslan...

Hiçbir zaman
böyle merhametli bir ümitle sevmeyi
hiçbir insan
hiçbir âleti...

26 AĞUSTOS GECESİNDE SAATLAR
İKİ OTUZDAN BEŞ OTUZA KADAR
ve
İZMİR RIHTIMINDAN AKDENİZ'E
BAKAN NEFER

Saat 2.30.

Kocatepe yanık ve ihtiyar bir bayırdır,
ne ağaç, ne kuş sesi,
ne toprak kokusu vardır.
Gündüz güneşin,
gece yıldızların altında kayalardır.
Ve şimdi gece olduğu için
ve dünya karanlıkta daha bizim,
daha yakın,
daha küçük kaldığı için
ve bu vakitlerde topraktan ve yürekten
evimize, aşkımıza ve kendimize dair
sesler geldiği için
kayalıklarda şayak kalpaklı nöbetçi
okşayarak gülümseyen bıyığını
seyrediyordu Kocatepe'den
dünyanın en yıldızlı karanlığını.
Düşman üç saatlik yerededir
ve Hıdırlık-tepesi olmasa
Afyonkarahisar şehrinin ışıkları gözükecek.
Kuzeydoğuda Güzelim-dağları

ve dağlarda tek

tek

ateşler yanıyor.

Ovada Akarçay bir pırıltı halinde

ve şayak kalpaklı nöbetçinin hayalinde

şimdi yalnız suların yaptığı bir yolculuk var :

Akarçay belki bir akar su,

belki bir ırmak,

belki küçücük bir nehirdir.

Akarçay Dereboğazı'nda değirmenleri çevirip

ve kılçıksız yılan balıklarıyla

Yedişehitler kayasının gölgesine girip

çıkıyor.

Ve kocaman çiçekleri eflâtun

kırmızı

beyaz

ve sapları bir, bir buçuk adam boyundaki

haşhaşların arasından akar.

Ve Afyon önünde

Altıgözler Köprüsü'nün altından

gündoğuya dönerek

ve Konya tren hattına rastlayıp yolda

Büyükçobanlar Köyü'nü solda

ve Kızılkilise'yi sağda bırakıp

gider.

Düşündü birdenbire kayalardaki adam

kaynakları ve yolları düşman elinde kalan bütün nehirleri.

Saat 3.30.

Halimur - Ayvalı hattı üzerinde
manga mevziindedir.

İzmirli Ali Onbaşı
(kendisi tornacıdır)
karanlıkta göz yordamıyla
sanki onları bir daha görmeyecekmiş gibi
baktı manga efradına birer birer :
Sağda birinci nefer
sarışındı.

İkinci esmer.
Üçüncü kekemeydi
fakat bölükte
yoktu onun üstüne şarkı söyleyen.
Dördüncünün yine mutlak bulamaç istiyordu canı.
Beşinci, vuracaktı amcasını vurarı
tezkere alıp Urfa'ya girdiği akşam.

Altıncı,
inanılmayacak kadar büyük ayaklı bir adam,

memlekette toprağını ve tek öküzünü
ihtiyar bir muhacir karısına bıraktığı için
kardeşleri onu mahkemeye verdiler
ve bölükte arkadaşlarının yerine nöbete kalktığı için
ona "Deli Erzurumlu" derdiler.

Yedinci, Mehmet oğlu Osman'dı.
Çanakkale'de, İnönü'nde, Sakarya'da yaralandı

ve gözünü kırpmadan
daha bir hayli yara alabilir,
yine de dimdik ayakta kalabilir.
Sekizinci,
İbrahim,
korkmıyacaktı bu kadar
bembeyaz dişleri böyle tıkırdayıp
birbirine böyle vurmasalar.
Ve İzmirli Ali Onbaşı biliyordu ki :
tavşan korktuğu için kaçmaz
kaçtığı için korkar.

Saat 4.

Ağzıkara - Söğütlüdere mıntıkası.
On ikinci Piyade Fırkası.
Gözler karanlıkta, uzakta.
Eller yakında, mekanizmalar üzerinde.
Herkes yerli yerinde.
Tabur imamı
mevzideki biricik silâhsız adam :
ölülerin adamı,
kırık bir söğüt dalı dikerek kibleye doğru,
durdurdu boyun büküp
el kavuşturup
sabah namazına.

İçi rahattır.

Cennet, ebedî bir istirahatıdır.

Ve yenilseler de, yenseler de âdâyı,

mejdânı gazadan o kendi elleriyle verecektir

Cenâbı rabbülâlemîne şühedâyı.

Saat 4.45.

Sandıklı civarı.

Köyler.

Sarkık, siyah bıyıklı süvari,

çınar dibinde, beygirinin yanında duruyordu.

Çukurova beygiri

kuyruğunu karanlığa vuruyordu :

dizkapaklarında kan,

kantarmasında köpük...

İkinci Süvari Fırkası'ndan Dördüncü Bölük,

atları, kılıçları ve insanlarıyla havayı kokluyor.

Geride, köylerde bir horoz öttü.

Ve sarkık, siyah bıyıklı süvari

ellerinin tersiyle yüzünü örttü.

Karşı dağlar ardında, düşman elinde kalan

bir başka horoz vardır :

baltaibik, sütbeyaz bir Denizli horozu.

Düşmanlar herhal onu çoktan kesip

çorbasını yapmışlardır...

Saat beşe on var.

Kırk dakika sonra şafak

sökecek.

"Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak".

Tınaztepe'ye karşı Kömürtepe güneyinde,
On beşinci Piyade Fırkası'ndan iki ihtiyat zabiti
ve onların genci, uzun,
Darülmuallimin mezunu

Nurettin Eşfak,

mavzer tabancasının emniyetiyle oynayarak

konuşuyor :

— Bizim İstiklâl Marşı'nda aksıyan bir taraf var,
bilmem ki, nasıl anlatsam,
Âkif, inanmış adam,
fakat onun, ben,
inandıklarının hepsine inanmıyorum.

Meselâ, bakın :

"Gelecektir sana vaadettiği günler Hakkın."

Hayır,

gelecek günler için

gökten âyet inmedi bize.

Onu biz, kendimiz

vaadettik kendimize.

Bir şarkı istiyorum

zaferden sonrasına dair.

"Kim bilir belki yarın..."

Saat beşe beş var.

Dağlar aydınlanıyor.
 Bir yerlerde bir şeyler yanıyor.
 Gün ağardı ağaracak.
 Kokusu tütmeğe başladı :

Anadolu toprağı uyanıyor.
 Ve bu anda, kalbi bir şahın gibi göklere salıp
 ve pırıltılar görüp
 ve çok uzak
 çok uzak bir yerlere çağırın sesler duyarak
 bir müthiş ve mukaddes mâcerada,
 ön safta, en ön sırada,
 şahlanıp ölesi geliyordu insanın.

Topçu evvel mülâzımı Hasan'ın
 yaşı yirmi birdi.
 Kumral başını gökyüzüne çevirdi,
 kalktı ayağa.
 Baktı, yıldızları ağaran muazzam karanlığa.
 şimdi bir hamlede o kadar büyük,
 öyle şöhretli işler yapmak istiyordu ki
 bütün ömrünü ve hâtırasını
 ve yedi buçukluk bataryasını
 ağılanacak kadar küçük buluyordu.

Yüzbaşı sordu :
 — Saat kaç?
 — Beş.

— Yarım saat sonra demek...

98956 tüfek
ve şoför Ahmet'in üç numrolu kamyonetinden
yedi buçukluk şnayderlere, on beşlik obüslere kadar,
bütün âletleriyle
ve vatan uğrunda,
yani, toprak ve hürriyet için ölebilmek kabiliyetleriyle
Birinci ve İkinci ordular
baskına hazırıldılar.

Alaca karanlıkta, bir çınar dibinde,
beygirinin yanında duran
sarkık, siyah bıyıklı süvari
kısa çizmeleriyle atladı atına.

Nurettin Eşfak
baktı saatına :

— Beş otuz...

Ve başladı topçu ateşiyle
ve fecirle birlikte büyük taarruz...

Sonra.

Sonra, düşmanın müstahkem cepheleri düştü.

Bunlar :

Karahisar güneyinde 50
ve doğusunda 20 - 30 kilometredeydiler.

Sonra.

Sonra, düşman ordusu kuvâyî külliyesini ihâta ettik
Aslıhanlar civarında
30 Ağustosa kadar.

Sonra.

Sonra, 30 Ağustosta düşman kuvâyî külliyesi imha ve esir olundu.
Esirler arasında General Trikopis :
Alaturka sopa yemiş bir temiz
ve sırmaları kopuk frenk uşağı...

Yaralı bir düşman ölüsüne takıldı Nurettin Eşfak'ın ayağı.
Nurettin dedi ki : " Teselyalı Çoban Mihail,"
Nurettin dedi ki : " Seni biz değil,
buraya gönderenler öldürdü seni..."

Sonra.

Sonra, 31 Ağustos günü
ordularımız İzmir 'e doğru yürürken
serseri bir kurşunla vurulan
Deli Erzurumluydu.

Devrildi.

Kürek kemikleri altında toprağı duydu.
Baktı yukarı,
baktı karşıya.
Gözler hayretle yandılar :
önünde, sırtüstü, yan yana yatan postalları
her seferkinden kocamandılar.

Ve bu postallar daha bir hayli zaman
üzerlerinden atlayıp geçen arkadaşların arkasından
seyredip güneşli gökyüzünü
ihtiyar bir muhacir karısını düşündüler.

Sonra...

Sonra, sarsılıp ayrıldılar birbirlerinden
ve Deli Erzurumlu ölümler kederinden
yüzlerini toprağa döndüler...

Solda, ilerdeydi Ali Onbaşı.
Kan içindeydi yüzü gözü.
Bir süvari takımı geçti yanından dörtnala.
Kaçanı kovalamıyordu yalnız
ulaşmak da istiyordu bir yerlere
ve sadece kahretmiyor
yaratıyordu da.
Ve kılıçların,
nalların,
ellerin
ve gözlerin pırıltısı
ardarda çakan aydınlık bir bütündü.
Ali Onbaşı bir şimşek hızıyla düşündü
ve şu türküyü duydu :

"Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim.

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak

ve ipek bir haliya benziyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
yok edin insanın insana kulluğunu,
bu dâvet bizim...

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim..."

Sonra.

Sonra, 9 Eylülde İzmir 'e girdik
ve Kayserili bir nefer
yanan şehrin kızılıtsı içinden gelip
öfkeden, sevinçten, ümitten ağlıya ağlıya,
Güneyden Kuzeye,
Doğudan Batıya,
Türk halkıyla beraber
seyretti İzmir rıhtımından Akdeniz'i.

Ve biz de burda bitirdik destanımızı.
Biliyoruz ki lâıyğınca olmadı bu kitap,
Türk halkı bağışlasın bizi,
onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kuş kadar
çokturlar;

korkak,

cesur,
cahil,
hakîm
ve çocukturlar
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
kitabımızda yalnız onların mâceraları vardır...

939 İstanbul Tevkifanesi,
940 Çankırı Hapisanesi,
941 Bursa Hapisanesi.

[NE GÜZEL ŞEY HATIRLAMAK SENİ]

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşıım kırkı geçmiş iken...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti....

Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti :
kıpkızıl çizgilerle bölünmüş
sıcak
koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,
yazmak sana dair,
hapiste sırtüstü yatıp seni düşünmek :
filânca gün, falanca yerde söylediğin söz,
kendisi değil
edasındaki dünya...

Ne güzel şey hatırlamak seni.

Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine :

bir çekmece

bir yüzük,

ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.

Ve hemen

fırlayarak yerimden

penceremde demirlere yapışarak

hürriyetin sütbeyaz maviliğine

sana yazdıklarımı bağıra bağıra okumalıyım...

Ne güzel şey hatırlamak seni :

ölüm ve zafer haberleri içinden,

hapiste

ve yaşıma kırkı geçmiş iken...

22 Eylül 1945

Kitap okurum :

 içinde sen varsın,

şarkı dinlerim :

 içinde sen

Oturdum ekmeğimi yerim :

 karşımda sen oturursun,

çalışırım :

 karşımda sen.

Sen ki her yerde "hâzırî nâzır"ımsın,

 konuşamayız seninle,

 duyamayız sesini birbirimizin :

sen benim sekiz yıldır dul karımsın...

24 Eylül 1945

En güzel deniz :

henüz gidilmemiş olanıdır.

En güzel çocuk :

henüz büyümedi.

En güzel günlerimiz :

henüz yaşamadıklarımız.

Ve sana söylemek istediğim en güzel söz :

henüz söylememiş olduğum sözdür.

26 Eylül 1945

Bizi esir ettiler,
bizi hapse attılar :
beni duvarların içinde,
seni duvarların dışında.

Ufak iş bizimkisi.
Asıl en kötüsü :
bilerek, bilmeyerek
hapisaneyi insanın kendi içinde taşıması...
İnsanların birçoğu bu hale düşürülmüş,
namuslu, çalışkan, iyi insanlar
ve seni sevdiğim kadar sevmeye lâayık...

5 Kasım 1945

Çiçekli badem ağaçlarını unut.

Değmez,

bu bahiste

geri gelmesi mümkün olmayan hatırlanmamalı.

Islak saçlarını güneşte kurut :

olgun meyvelerin baygınlığıyla pırıldasın

nemli, ağır kızılıtlılar...

Sevgilim, sevgilim,

mevsim

sonbahar...

1945 yılı Aralık ayının dördü

İlk göz göze geldiğimiz günkü elbiseni çıkar sandıktan,
giyin, kuşan,
benze bahar ağaçlarına...

Hapisten

mektubun içinde yolladığım karanfili tak saçlarına,
kaldır, öpülesi çizgilerle kırışık beyaz, geniş alınını,
böyle bir günde yılgın ve kederli değil,

ne münasebet,

böyle bir günde bir isyan bayrağı gibi güzel olmalı Nâzım Hikmetin
kadını...

6 Aralık 1945

Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
akar suyun,

meyve çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı.

Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına :

— çürüyen diş, dökülen et —,
bir daha geri dönmek üzere yıkılıp gidecekler.

Ve elbette ki, sevgilim, elbet,
dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya,
dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle : işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet...

[İSTANBUL]

3

Memleketimi seviyorum :
Çınarlarında kolan vurdum, hapisanelerinde yattım.
Hiçbir şey gidermez iç sıkıntımı
memleketimin şarkıları ve tütünü gibi.

Memleketim :
Bedreddin, Sinan, Yunus Emre ve Sakarya,
kurşun kubbeler ve fabrika bacaları
benim o kendi kendinden bile gizleyerek
sarkık bıyıkları altından gülen halkımın eseridir.

Memleketim.
Memleketim ne kadar geniş :
dolaşmakla bitmez, tükenmez gibi geliyor insana.
Edirne, İzmir, Ulukışla, Maraş, Trabzon, Erzurum.
Erzurum yaylasını yalnız türkülerinden tanıyorum
ve güneye
pamuk işleyenlere gitmek için
Toroslardan bir kerre olsun geçemedim diye
utaniyorum.

Memleketim :
develer, tiren, Ford arabaları ve hasta eşekler,
kavak

söğüt

ve kırmızı toprak.

Memleketim.

Çam ormanlarını, en tatlı suları ve dağ başı göllerini seven
alabalık

ve onun yarım kiloluğu

pulsuz, gümüş derisinde kızılıtlarla

Bolu'nun Abant gölünde yüzer.

Memleketim :

Ankara ovasında keçiler :

kumral, ipekli, uzun kürklerin pırıldaması.

Yağlı, ağır fındığı Giresun'un.

Al yanakları mis gibi kokan Amasya elması,

zeytin

incir

kavun

ve renk renk

salkım salkım üzümler

ve sonra karasaban

ve sonra kara sığır

ve sonra : ileri, güzel, iyi

her şeyi

hayran bir çocuk sevinciyle kabule hazır

çalışkan, namuslu, yiğit insanlarım

yarı aç, yarı tok

yarı esir...

YİNE ÖLÜME DAİR

Zevcem,
 ruhu revanım
 Hatice Pîrâyende,
 ölümü düşünüyorum,
 demek ki arteryo skleroz
 başlıyor bende...

Bir gün
kar yağarken,
yahut
bir gece,
yahut
bir öğle sıcağında,
hangimiz ilkönce,
nasıl
ve nerde öleceğiz?
Nasıl
ve ne olacak
ölenin son duyduğu ses,
son gördüğü renk,
kalanın ilk hareketi
ilk sözü
ilk yediği yemek?
Belki de birbirimizden uzakta öleceğiz.
Haber
çığlıklarla gelecek,
yahut da ima edecekler,

ve kalanı yalnız bırakıp
gidecekler...

Ve kalan
karışacak kalabalığa.

Yani efendim, hayat...
Ve bütün bu ihtimâlât
1900 kaç senesinin
kaçıncı ayı
kaçıncı günü
kaçıncı saatinde?

Zevcem,
ruhu revanım
Hatice Pîrâyende,
ölümü düşünüyorum,
geçen ömrümüzü düşünüyorum.
Kederli
rahat
ve hodbinim.

Hangimiz ilkönce
nasıl
ve nerde ölürsek ölelim,
seninle biz
birbirimizi
ve insanların en büyük dâvasını sevebildik
— dövüştük onun uğruna —,
“yaşadık”
diyebiliriz.

toprağın nabzı başlar
onun nabızlarında atmağa.
Ne kendi nefsinin korur
ne düşmanı kayırır,
"Dağları yırtıp ayırır,
kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa..."

BİR CEZAEVİNDE, TECRİTTEKİ ADAMIN MEKTUPLARI

1

Senin adını
kol saatımın kayışına tırnağımla kazıdım.
Malum ya, bulunduğum yerde
ne sapı sedefli bir çakı var,
(bizlere âlâtı-katıa verilmez),
ne de başı bulutlarda bir çınar.
Belki avluda bir ağaç bulunur ama
gökyüzünü başımın üstünde görmek
bana yasak...

Burası benden başka kaç insanın evidir?
Bilmiyorum.
Ben bir başıma onlardan uzağım,
hep birlikte onlar benden uzak.
Bana kendimden başkasıyla konuşmak
yasak.

Ben de kendi kendimle konuşuyorum.
Fakat çok can sıkıcı bulduğumdan sohbetimi
şarkı söylüyorum karıcığım.

Hem, ne dersin,
o berbat, ayarsız sesim
öyle bir dokunuyor ki içime
yüreğim parçalanıyor.

Ve tıpkı o eski

acıklı hikâyelerdeki
 yalnayak, karlı yollara düşmüş,
 yetim bir çocuk gibi bu yürek,
 mavi gözleri ıslak
 kırmızı, küçücük burnunu çekerek
 senin bağrına sokulmak istiyor.
 Yüzümü kızartmıyor benim
 onun bu an

böyle zayıf
 böyle hodbin
 böyle sadece *insan*
 oluşu.

Belki bu hâlin
 fizyolojik, psikolojik filân izahı vardır.
 Belki de sebep buna
 bana aylardır
 kendi sesimden başka insan sesi duyurmayan
 bu demirli pencere
 bu toprak testi
 bu dört duvardır...

Saat beş, karıcığım.
 Dışarda susuzluğu
 acayip fısıltısı
 toprak damı
 ve sonsuzluğun ortasında kımıldanmadan duran
 bir sakat ve sıska atıyla,
 yani, kederden çıldırtmak için içerdeki adamı
 dışarda bütün ustalığı, bütün takım taklavatıyla

ağaçsız boşluğa kıpkızıl inmekte bir bozkır akşamı.

Bugün de apansız gece olacaktır.

Bir ışık dolaşacak yanında sakat, sıska atın.

Ve şimdi karşımda haşın bir erkek ölüsü gibi yatan

bu ümitsiz tabiatın

ağaçsız boşluğuna bir anda yıldızlar dolacaktır.

Yine o malum sonuna erdik demektir işin,

yani bugün de mükellef bir daüssıla için

yine her şey yerli yerinde işte, her şey tamam.

Ben,

ben içerdeki adam

yine mutad hünerimi göstereceğim

ve çocukluk günlerimin ince saziyla

suzinâk makamından bir şarkı ağzıyla

yine billâhi kahredecek dil-i nâşâdımı

seni böyle uzak,

seni dumanlı, eğri bir aynadan seyreder gibi

kafamın içinde duymak...

2

Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar.
 Dışarda, bozkırın üstünde birdenbire
 taze toprak kokusu, kuş sesleri ve saire...
 Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar,
 dışarda bozkırın üstünde pırıltılar...
 Ve içerde artık böcekleriyle canlanan kerevet,
 suyu donmayan testi
 ve sabahları çimentonun üstünde güneş...
 Güneş,
 artık o her gün öğle vaktine kadar,
 bana yakın, benden uzak,
 sönerek, ışıldayarak
 yürür...
 Ve gün ikindiye döner, gölgeler düşer duvarlara,
 başlar tutuşmaya demirli pencerenin camı :
 dışarda akşam olur,
 bulutsuz bir bahar akşamı...
 İşte içerde baharın en kötü saati budur asıl.
 Velhasıl
 o pul pul ısıltılı derisi, ateşten gözleriyle
 bilhassa baharda ram eder kendine içerdeki adamı
 hürriyet denen ifrit...
 Bu bittecrübe sabit, karıcığım,
 bittecrübe sabit...

3

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna

şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum,

dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara,

bu anda ne kavgâ, ne hürriyet, ne karım.

Toprak, güneş ve ben

Bahtiyarım...

1938

[ÇANKIRI HAPİSHANESİNDEN MEKTUPLAR'DAN]

2

Bir akşamüstü
oturup
hapisane kapısında
rubailer okuduk Gazalî'den :
"Gece :
büyük lâciverdi bahçe.
Altın pırıltılarla devranı rakkaselerin.
Ve tahta kutularda upuzun yatan ölüler."

Bir gün eğer,
benden uzak,
karanlık bir yağmur gibi,
canını sıkarsa yaşamak
tekrar Gazalî'yi oku.
Ve Pîrâyende'm benim,
ben eminim
sen sadece merhamet duyacaksın
ölümün karşısında onun
ümitsiz yalnızlığı
ve muhteşem korkusuna.

Bir akar su getirsin Gazalî'yi sana :
"— Toprak bir kâsedir
 çömlekçinin rafında tâcidar,
 ve zafer yazıları
 yıkılmış duvarlarında Keyhüsrevin..."

Birikip sıçramalar.
Soğuk
 sıcak
 serin.

Ve büyük lâciverdî bahçede
 başsız ve sonsuz
 ve durup dinlenmeden
 devranı rakkaselerin...

Bilmiyorum, neden
aklımda hep
ilkönce senden duyduğum
Çankırılı bir cümle var :
"Pamukladı, mıydı kavaklar
 kiraz gelir ardından."
Kavaklar pamukluyor Gazalî'de,
fakat
görmüyor, üstat,
 kirazın geldiğini.
Ölüme ibadeti bundandır.

Şeker Ali yukarda, koğuştta bağlama çalıyor.

Akşam.

Dışarda çocuklar bağırsıyorlar.

Çeşmeden akıyor su.

Ve jandarma karakolunun ışığında

akasyalara bağlı üç kurt yavrusu.

Açıldı demirlerin dışında

büyük, lâciverdî bahçem.

A s l o l a n h a y a t t ır ...

Beni unutma Hatçem...

ZAFERE DAİR

Korkunç ellerinle bastırıp yarını
dudaklarını kanatarak
dayanılmakta ağrıya.

Şimdi çıplak ve merhametsiz
bir çılgılık oldu ümid...

Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökölüp koparılacaktır...

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.

Düşman haşin
zalim
ve kurnaz.

Ölüyor çarpışarak insanlarımız
— halbuki nasıl hakketmişlerdi yaşamayı —

ölüyor insanlarımız
— ne kadar çok —

sanki şarkılar ve bayraklarla
bir bayram günü nümayişe çıktılar
öyle genç
ve fütursuz...

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.
En güzel dünyaları
yaktık ellerimizle
ve gözümüzde kaybettik ağlamayı :
bizi bir parça hazin ve dimdik bırakıp
gözyaşlarımız gittiler
ve bundan dolayı
biz unuttuk bağışlamayı

Varılacak yere
kan içinde varılacaktır.
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökölüp
koparılacaktır...

1941, Sonbc

YİRMİNCİ ASRA DAİR

— Uyumak şimdi,
uyanmak yüz yıl sonra, sevgilim...

— Hayır,
kendi asrım beni korkutmuyor
ben kaçak değilim.

Asrım sefil,
asrım yüz kızartıcı,
asrım cesur,
büyük
ve kahraman.

Dünyaya erken gelmişim diye kahretmedim hiçbir zaman.
Ben yirminci asırlıyım
ve bununla övünüyorum.

Bana yeter
yirminci asırda olduğum safta olmak
bizim tarafta olmak
ve dövüşmek yeni bir âlem için...

— Yüz yıl sonra, sevgilim...

— Hayır, her şeye rağmen daha evvel.
Ve ölen ve doğan
ve son gülenleri güzel gülecek olan yirminci asır
(benim şafak çılgınlıklarıyla sabaha eren
müthiş gecem),
senin gözlerin gibi, Hatçem,
güneşli olacaktır...

12.11.1941

[RUBAİLER'DEN]

5

Sarılıp yatmak mümkün değil bende senden kalan hayâle.
 Halbuki sen orda, şehrimde gerçekten varsın etinle kemiğinle
 ve balından mahrum edildiğim kırmızı ağzın, kocaman gözlerin ger-
 çekten var
 ve âsi bir su gibi teslim oluşun ve beyazlığın ki dokunamıyorum bile...

6

Öptü beni : “— Bunlar, kâinat gibi gerçek dudaklardır,” dedi.
“Bu ıtır senin icâdın değil, saçlarımdan uçan bahardır,” — dedi.
“İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde :
“körler onları görmese de, yıldızlar vardır,” — dedi...

8

“— Paydos...” — diyecek bize bir gün tabiat anamız, —
“gülmek, ağlamak bitti çocuğum...”

Ve tekrar uçsuz bucaksız başlayacak :
görmeyen, konuşmayan, düşünmeyen hayat...

9

Ayrılık yaklaşıyor her gün biraz daha,
güzelim dünya elvedâ,
ve merhaba
k â i n a t . . .

KARA HABER

Erzincan'da bir kuş var
 kanadında gümüş yok.
 Gitti yârim gelmedi
 gayrı bunda bir iş yok.
 Oy, dağlar, dağlar, dağlar...
 Aldı ellerine kanlı başını
 karın ortasında Erzincan ağlar...
 O ağlamasın da kimler ağlasın...

Kar yağar lapa lapa
 tipidir gelir geçer...
 Yan yana sırtüstü yatan ölümler
 akşam olur tandıramaz
 ateşini yandıramaz...

Gün ağarır, şafak söker
 kimsecikler gitmez suya.
 Ezilmiş başlarıyla ölümler
 vardılar uyanılmaz uykuya.

Ses edip geceye beyaz taşından
 kışlanın saati çaldı ikiyi.
 Ne çabuk, lahzada bitti yaşamak.
 Kimisi altı aylık,
 kiminin sakalı ak,
 kimi on üç, on dört yaşında;

kimi yola gidecek,
kimisi mektup bekler
yan yana sırtüstü yatan ölümler...

Yayıktaki yağ vardı, dövülemedi,
ak peynir torbaya koyulamadı,
hasret gitti ölümler
dünyaya doyulamadı...

Uyanıp kaçamadılar,
kuş olup uçamadılar,
açıldı kuyular kimse inemez.
Erzincan beygiri rahvandır amma
ölümler ata binemez
yan yana sırtüstü yatan ölümler...

1940

*Kesemde verecek şeyim
yok. Yüreğimden verdim.
N.H.*

DÜNYANIN EN TUHAF MAHLUKU

Akrep gibisin kardeşim,
 korkak bir karanlık içindesin akrep gibi.
 Serçe gibisin kardeşim,
 serçenin telaşı içindesin.
 Midye gibisin kardeşim,
 midye gibi kapalı, rahat.
 Ve sönmüş bir yanardağ ağzı gibi korkunçsun, kardeşim.
 Bir değil,
 beş değil,
 yüz milyonlarlasın maalesef.
 Koyun gibisin kardeşim,
 gocuklu celep kaldırınca sopasını
 sürüye katı liverirsin hemen
 ve âdetâ mağrur, koşarsın salhaneye.
 Dünyanın en tuhaf mahlukusun yani,
 hani şu derya içre olup
 deryayı bilmiyen balıktan da tuhaf.
 Ve bu dünyada, bu zulüm
 senin sayende.
 Ve açsak, yorgunsak, alkan içindeyse eğer
 ve hâlâ şarabımızı vermek için üzüm gibi eziliyorsak
 kabahat senin,
 — demeğe de dilim varmıyor ama —
 kabahatın çoğu senin, canım kardeşim!

BEN İÇERİ DÜŞTÜĞÜMDEN BERİ

Ben içeri düştüğümden beri
güneşin etrafında on kere döndü dünya.

Ona sorarsanız :

"Lâfı bile edilmez,
mikroskobik bir zaman."

Bana sorarsanız :

"On senesi ömrümün."

Bir kurşun kalemim vardı

ben içeri düştüğüm sene.

Bir haftada yaza yaza tükeniverdi.

Ona sorarsanız :

"Bütün bir hayat."

Bana sorarsanız :

"Adam sen de, bir iki hafta."

Katillikten yatan Osman,

ben içeri düştüğümden beri,

yedi buçuğu doldurup çıktı,
dolaştı dışarlarda bir vakit,
sonra kaçakçılıktan tekrar düştü içeri,
altı ayı doldurup çıktı tekrar,
dün mektup geldi, evlenmiş,
bir çocuğu doğacakmış baharda.

Şimdi on yaşına bastı,
 ben içeri düştüğüm sene,
 ana rahmine düşen çocuklar.
 Ve o yılın titrek, ince, uzun bacaklı tayları,
 rahat, geniş sağırlı birer kısrağ oldular çok-
 tan.

Fakat zeytin fidanları hâlâ fidan,
 hâlâ çocuktur.

Yeni meydanlar açılmış uzaktaki şehirimde
 ben içeri düştüğümden
 beri.
 Ve bizim hane halkı
 bilmediğim bir sokakta
 görmediğim bir evde oturuyor.

Pamuk gibiydi, bembeyazdı ekmek
 ben içeri düştüğüm sene.
 Sonra vesikaya bindi,
 bizim burda, içerde, birbirini vurdu millet
 yumruk kadar, simsiyah bir tayın için.
 Şimdi serbestledi yine,
 fakat esmer ve tatsız.

Ben içeri düştüğüm sene
 İKİNCİSİ başlamamıştı henüz.
 Daşav kampında fırınlar yakılmamış,
 atom bombası atılmamıştı Hiroşima'ya.

Boğazlanan bir çocuğun kanı gibi aktı zaman.
Sonra kapandı resmen o fasıl,
şimdi ÜÇÜNCÜDEN bahsediyor Amerikan doları.

Fakat gün ısıdı her şeye rağmen
ben içeri düştüğümden beri.
Ve "Karanlığın kenarından
ONLAR ağır ellerini kaldırımlara basıp
doğrulduklar" yarı yarıya.

Ben içeri düştüğümünden beri
güneşin etrafında on kere döndü dünya.
Ve aynı ihtirasla tekrar ediyorum yine,
ben içeri düştüğüm sene
ONLAR için yazdığımı :
"Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar
çokturlar,
korkak, cesur,
cahil, hakîm
ve çocukturlar,
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
şarkılarımda yalnız onların mâceraları vardır."
Ve gayrısı,
meselâ benim on sene yatmam
lâfı güzaf.

YAŞAMAYA DAİR

1

Yaşamak şakaya gelmez,
 büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
 bir sincap gibi meselâ,
 yani, yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
 yani, bütün işin gücün yaşamak olacak.

Yaşamayı ciddiye alacaksın,
 yani, o derecede, öylesine ki,
 meselâ, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
 yahut, kocaman gözlüklerin,
 beyaz gömleğinle bir laboratuvarda
 insanlar için ölebileceksin,
 hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
 hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
 hem de en güzel, en gerçek şeyin
 yaşamak olduğunu bildiğin halde.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
 yetmişinde bile, meselâ, zeytin dikeceksin,
 hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
 ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için,
 yaşamak, yani ağır bastığından.

1947

3

Bu dünya soğuyacak,
yıldızların arasında bir yıldız,
hem de en ufaklarından,
mavi kadifede bir yıldız zerresi yani,
yani, bu koskocaman dünyamız.

Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hattâ bir buz yığını
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.

Şimdiden çekilecek acısı bunun,
duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine seviyecek bu dünya
"Yaşadım" diyebilmen için...

Şubat 1948

ANGİNA PEKTORİS

Yarısı burdaysa kalbimin
yarısı Çin'dedir, doktor.

Sarınehre doğru akan
ordunun içindedir.

Sonra, her şafak vakti, doktor,
her şafak vakti kalbim
Yunanistan'da kurşuna diziliyor.

Sonra, bizim burda mahkûmlar uykuya varıp
revirden el ayak çekilince
kalbim Çamlıca'da bir harap konaktadır
her gece,
doktor.

Sonra, şu on yıldan bu yana
benim, fakir milletime ikram edebildiğim
bir tek elmam var elimde, doktor,
bir kırmızı elma :
kalbim...

Ne arteryo skleroz, ne nikotin, ne hapis,
işte bu yüzden, doktorcuğum, bu yüzden
bende bu angina pektoris...

Bakıyorum geceye demirlerden
ve iman tahtamın üstündeki baskıya rağmen
kalbim en uzak yıldızla birlikte çarpıyor...

Nisan 1948

* * *

İlerleyen aydınlığın içindeyim,
ellerim iştahlı, dünya güzel.

Doyamıyor gözlerim ağaçlara :
öyle ümitli onlar, öyle yeşil.

Güneşli bir yol gidiyor dutlukların arasından,
hapisane revirinde penceredeyim.

Duymuyorum ilâçların kokusunu,
bir yerlerde karanfiller açmış olacak.

İşte böyle, karıcığım, işte böyle,
mesele esir düşmekte değil,
teslim olmamakta bütün mesele...

[Mayıs 1948]

HAPİSTE YATACAK OLANA BAZI ÖĞÜTLER

Dünyadan memleketinden insandan
 umudun kesik değil diye
 ipe çekilmeyip de
 atılırsan içeriye
 yatarsan on yıl on beş yıl
 daha da yatacağından başka
 sallansaydım ipin ucunda
 bir bayrak gibi keşke
 demiyeceksin
 yaşamakta ayak direyeceksin.

Belki bahtiyarlık değildir artık
 boynunun borcudur fakat
 düşmana inat
 bir gün fazla yaşamak.

İçerde bir tarafınla yapıylnız kalabilirsiniz
 kuyunun dibindeki taş gibi
 fakat öbür tarafın
 öylesine karışmalı ki dünyanın kalabalığına
 sen ürpermelisin içerde
 dışarda kırk günlük yerde yaprak kıpırdasa.

İçerde mektup beklemek
 yanık türküler söylemek bir de
 bir de gözünü tavana dikip sabahlamak
 tatlıdır ama tehlikelidir.

Tıraştan tıraşa yüzüne bak
 unut yaşını
 koru kendini bittin
 bir de bahar akşamlarından

bir de ekmeği
 son lokmasına dek yemeyi
 bir de ağız dolusu gülmeyi unutma hiçbir zaman.

Bir de kim bilir
 sevdiğin kadın seni sevmez olur
 ufak iş deme
 yemyeşil bir dal kırılmış gibi gelir
 içerdeki adama.

İçerde gülü bahçeyi düşünmek fena
 dağları deryaları düşünmek iyi
 durup dinlenmeden okumayı yazmayı
 bir de dokumacılığı tavsiye ederim sana
 bir de ayna dökmeyi.

Yani içerde on yıl on beş yıl
daha da fazlası hattâ
geçirilmez değil
geçirilir
kararmasın yeter ki
sol memenin altındaki cevahir.

[Mayıs 1949]

ELLERİNİZE VE YALANA DAİR

Bütün taşlar gibi vakarlı,
hapiste söylenen bütün türküler gibi kederli,
bütün yük hayvanları gibi battal, ağır
ve aç çocukların dargın yüzlerine benziyen elleriniz.

Arılar gibi hünerli, hafif,
sütlü memeler gibi yüklü,
tabiat gibi cesur
ve dost yumuşaklıklarını haşin derilerinin altında gizliyen elleriniz.

Bu dünya öküzün boynuzunda değil,
bu dünya ellerinizin üstünde duruyor.

Ve insanlar, ah, benim insanlarım,
yalanla besliyorlar sizi,
halbuki açsınız,
etle, ekmekle beslenmeğe muhtaçsınız.
Ve beyaz bir sofrada bir kere bile yemek yemeden doyasıya,
göçüp gidersiniz bu her dalı yemiş dolu dünyadan.

İnsanlar, ah, benim insanlarım,
hele Asyadakiler, Afrikadakiler,
Yakın Doğu, Orta Doğu, Pasifik adaları
ve benim memleketlilerim,
yani bütün insanların yüzde yetmişinden çoğu,

elleriniz gibi ihtiyar ve dalgınsınız,
elleriniz gibi meraklı, hayran ve gençsiniz.

İnsanlarım, ah, benim insanlarım,
Avrupalım, Amerikalım benim,
uyanık, atak ve unutmaksın ellerin gibi,
ellerin gibi tez kandırılır,
kolay atlatılırsın...

İnsanlarım, ah, benim insanlarım,
antenler yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa rotatifler,
kitaplar yalan söylüyorsa,
duvarda afiş, sütunda ilan yalan söylüyorsa,
beyaz perdede yalan söylüyorsa çıplak baldırları kızların,
dua yalan söylüyorsa,
ninni yalan söylüyorsa,
rüya yalan söylüyorsa,
meyhanede keman çalan yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa umutsuz günlerin gecelerinde ayışığı,

söz yalan söylüyorsa,
renk yalan söylüyorsa,
ses yalan söylüyorsa,
ellerinizden geçinen

ve ellerinizden başka her şey

herkes yalan söylüyorsa,

elleriniz balçık gibi itaatlı,
elleriniz karanlık gibi kör,
elleriniz çoban köpekleri gibi aptal olsun,
elleriniz isyan etmesin diyerdir.

Ve zaten bu kadar az misafir kaldığımız
bu ölümlü, bu yaşanası dünyada
bu bezirgân saltanatı, bu zulüm bitmesin diyerdir.

1949

HAPİSTEN ÇIKTIKTAN SONRA

1 — Uyanış

Uyandın.

Nerdesin?

Evinde.

Alışamadın hâlâ

uyanır – uyanmaz

evinde olmaya.

On üç yıl hapiste kalmanın

sersemliklerinden biri de bu.

Yanında yatan kim?

Yalnızlık değil, karın.

Uyuyor melekler gibi mışıl mışıl.

Yaraştı hatuna gebelik.

Saat kaç?

Sekiz.

Demek akşama kadar emniyettesiniz.

Çünkü teamüldendir

polis ev basmaz güpegündüz.

2 — Akşam Gezintisi

Hapisten çıkmışın,
 çıkar çıkmaz da
 gebe koymuşun karını,
 takmışın koluna
 geziyorsun akşamüstü mahallede.
 Karnı burnunda hatunun.
 Nazlı nazlı taşıyor mukaddes yükünü.
 Sen saygılı ve kibirlisin.

Hava serin.
 Üşümüş bebek elleri gibi bir serinlik.
 Avuçlarına alıp onu
 ısıtasın gelir.
 Mahallenin kedileri kasabın kapısında
 ve üst katta kıvrıcık karısı
 yerleştirmiş pencerenin pervazına memelerini
 akşamı seyrediyor.

Alaca aydınlık, tertemiz gökyüzü,
 duruyor orta yerinde çoban yıldızı
 bir bardak su gibi pırıl pırıl.
 Bu yıl uzunca sürdü pastırma yazı,
 dut ağaçları sarardıysa da,
 incirler hâlâ yeşil.
 Mürettip Refik'le sütçü Yorgi'nin ortanca kızı
 çıkışlar akşam piyasasına,
 parmakları birbirine dolanmış.

Bakkal Karabet'in ışıkları yanmış.
 Affetmedi bu Ermeni vatandaş
 Kürt dağlarında babasının kesilmesini.
 Fakat seviyor seni,
 çünkü sen de affetmedin
 bu karayı sürenleri Türk halkının alınına.
 Mahallenin veremlileri, yataklara düşenler,
 bakıyor camların arkasından.
 Çamaşırcı Huriye'nin işsiz oğlu,
 omuzlarında keder,
 kahveye gidiyor.
 Ajans haberlerini okuyor radyosu Rahmi Beylerin :
 Uzak Asya'da bir memleket,
 sarı ay yüzlü insanlar
 beyaz bir ejderhayla dövüşmekteler.
 Oraya gönderildi seninkilerden
 dört bin beş yüz tane Memet,
 kardeşlerini katletmeğe.
 Kızarıyor yüzün
 öfkeden ve utançtan
 ve umumiyetle filân değil,
 sırf sana ait
 ve eli kolu bağlı bir hüzün.
 Karını arkadan itip yere yuvarlamışlar da
 düşürmüş gibi çocuğunu,
 yahut yine hapisteymişin de

karakolda yine dövdürölüyormuş gibi
köylü candarmalara köylüler.

Ansızın bastırdı gece.

Bitti akşam gezintisi.

Bir polis jipi saptı sizin sokağa,
karın fısıldadı :

— Bizim eve mi?

3 — Gecenin Saat Biri

Masanın örtüsü mavi basma,
 üstünde yalansız, güler yüzlü, cesur,
 kitaplarımız durur.

Esirlikten dönmüşüm, anacığım,
 kendi memleketimde düşman kalesinden.

Gecenin saat biri,
 lambayı söndürmedik.

Yanımda karım yatar :
 Karım beş aylık gebeliğinde,
 etim etine değende
 elimi karnına koyanda
 bebek kıpır kıpır kıpırdar.

Dalda yaprak,
 suda balık,
 rahimde insan yavrusu,
 yavrum.

Yavrumun pembe yünden zıbını,
 anası ördü.
 Bedeni benim karışımla bir karış,
 kolları şu kadarcık.

Yavrum,
 Kız olursa tepeden tırnağa anasına benzesin
 istiyorum,

oğlan olursa, boyu bosu bana.
 Kız olursa elâ elâ baksın,
 oğlan olursa maviş maviş.

Yavrum.

Kız olsun, oğlan olsun,

kaç yaşında olursa olsun,

yavrum düşmesin istiyorum hapislere

güzelden, haklıdan, barıştan yana diye.

Fakat malum,

kızım yahut oğlum,

gecikirse suların ışıması

dövüşeceksin

ve hattâ...

Yani haylıca müşkül bir zanaatmış bizde bugün

babalık zanaatı da.

Gecenin saat biri.

Lambayı söndürmedik.

Belki yarım saat sonra, belki sabaha karşı

gene basılabilir evim,

beni alıp götürürler

kitaplarımızla beraber.

Yanımda birinci şubeninkiler

dönüp bakarım :

durur kapıda karım

eşiğin üzerinde,

uçar entarisi sabah rüzgârında.

Yüklü ağır karnında

bebek kıpır kıpır kıpırdar.

4 — Doğum

Anası bir oğlancık doğurdu bana;
 kaşsız, sarı bir oğlan,
 masmavi kundağında yatan
 bir nur topu, üç kilo ağırlığında.
 Benim oğlan
 dünyaya geldiği zaman,
 çocuklar doğdu Kore’de,
 sarı ay çiçeğine benziyorlardı.
 Mak Artır kesti onları,
 gittiler ana sütüne bile doyamadan.

Benim oğlan
 dünyaya geldiği zaman,
 çocuklar doğdu Yunan zindanlarında,
 babaları kurşuna dizilmiş.
 Bu dünyada ilk görülecek şey diye
 demir parmaklığı gördüler.

Benim oğlan
 dünyaya geldiği zaman
 çocuklar doğdu Anadolu’da,
 mavi gözlü, kara gözlü, elâ gözlü bebeklerdi.
 Bitlendiler doğar doğmaz,
 kim bilir kaçsı sağ kalır mucize kabilinden.
 Benim oğlan

 benim yaşıma bastığı zaman,
 ben bu dünyada olmayacağım,
 ama harikulâde bir beşik olacak dünya,

siyah,
 beyaz,
 sarı,
bütün çocukları
 sallayan
mavi atlas döşekli bir beşik.

1950

VASIYET

Yoldaşlar, nasip olmazsa görmek o günü,
ölürsem kurtuluştan önce yani,
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni.

Hasan beyin vurdurduğu
ırgat Osman yatsın bir yanımda
ve çavdarın dibinde toprağa çocuklayıp
kırkı çıkmadan ölen şehit Ayşe öbür yanımda.

Traktörlerle türküler geçsin altbaşından mezarlığın,
seher aydınlığında taze insan, yanık benzin kokusu,
tarlalar orta malı, kanallarda su,
ne kuraklık, ne candarma korkusu.

Biz bu türküler elbette işitecek değiliz,
toprağın altında yatar upuzun,
çürür kara dallar gibi ölüler,
toprağın altında sağır, kör, dilsiz.

Ama bu türküler söylemişim ben
daha onlar düzülmeden,
duymuşum yanık benzin kokusunu
traktörlerin resmi bile çizilmeden.

Benim sessiz komşulara gelince,
şehit Ayşe'yle ırgat Osman
çektiler büyük hasreti sağlıklarında
belki de farkında bile olmadan.

Yoldaşlar, ölürsem o günden önce yani,
– öyle gibi de görünüyor –
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni
ve de uyarına gelirse,
tepemde bir de çınar olursa
taş maş da istemez hani...

1953, 27 Nisan
Barviha Sanatoryumu

POSTACI

Macaristan'da yolculuk notlarından

İnsanın, dünyanın, yurdun haberini,
ağacın, kuşun, kurdun haberini,
seher vakitlerinde
yahut

gecenin ortasında
taşıdım insanlara yüreğimin çantasında,
şairlik ettim

bir çeşit postacılık yani.

Çocukken postacı olmak isterdim,
şairlik filân yoluyla değil ama
basbaya, sahici postacı.

Renkli kalemlerle çizilirdi bin türlü resim

hep aynı postacının, Nâzım'ın resmi,

Jül Vern'in romanlarıyla coğrafya kitaplarına.

İşte, köpeklerin çektiği kızıağı

sürüyorum buzun üzerinde.

İşildiyor kuzey şafağı

konserve kutularıyla posta paketlerinde.

Bering Boğazı'nı geçiyorum.

Yahut işte bozkırda gölgesinde ağır bulutların

asker mektubu dağıtıp ayrıran içiyorum.

Yahut da büyük şehrin uğultulu asfaltındayım,

çantamda yazıları yalnız müjdelerin

yalnız umutların.

Moskova'da mektupları birer birer
kendim dağıtırım adreslerine.
Yalnız Memed'in mektubunu götüremem yerine,
hattâ yollayamam.
Nâzım'ın oğlu,
haramiler kesmiş yolu,
mektubumu vermezler.

Mayıs 1954

BENİM OĞLAN FOTOĞRAFLARDA BÜYÜYOR

İçimde acısı var yemişi koparılmış bir dalın,
gitmez gözümünden hayali Haliç'e inen yolun,
iki gözlü bir bıçaktır yüreğime saplanmış
evlât hasretiyle hasreti İstanbul'un.

Ayrılık dayanılır gibi değil mi?
Bize pek mi müthiş geliyor kendi kaderimiz?
Elâleme haset mi ediyoruz?
Elâlemin babası İstanbul'da hapiste,
elâlemin oğlunu asmak istiyorlar
yol ortasında
güpegündüz.

Bense burda rüzgâr gibi
bir halk türküsü gibi hürüm,
sen ordasın yavrum,
ama asılamıyacak kadar küçüksün henüz.
Elâlemin oğlu katil olmasın,
elâlemin babası ölmesin,
eve ekmekle uçurtma getirsin diye
orda onlar aldı göze ipi.

İnsanlar,
iyi insanlar,
seslenin dünyanın dört köşesinden
dur deyin,
cellât geçirmesin ipi.

1954

YAPIYLA YAPICILAR

Yapıcılar türküler söylüyor,
 yapı türkü söyler gibi yapılmıyor ama.
 Bu iş biraz daha zor.

Yapıcıların yüreği
 bayram yeri gibi cıvıl cıvıl,
 ama yapı yeri bayram yeri değil.
 Yapı yeri toz toprak,
 çamur, kar.
 Yapı yerinde ayağın burkulur,
 ellerin kanar.
 Yapı yerinde ne çay her zaman şekerli,
 her zaman sıcak,
 ne ekmek her zaman pamuk gibi yumuşak,
 ne herkes kahraman,
 ne dostlar vefalı her zaman.

Türkü söyler gibi yapılmıyor yapı.
 Bu iş biraz daha zor.
 Zor mor ama
 yapı yükseliyor, yükseliyor.
 Saksılar konuldu pencerelere
 alt katlarında.
 İlk balkonlara güneşi taşıyor kuşlar
 kanatlarında.

Bir yürek çarpıntısı var
her putrelinde, her tuğlasında, her kerpicinde.
Yükseliyor
 yükseliyor
yükseliyor yapı kan ter içinde.

Moskova, 1955

KARLI KAYIN ORMANINDA

Karlı kayın ormanında
yürüyorum geceleyin.
Efkârlıyım, efkârlıyım,
elini ver, nerde elin?

Ayışığı renginde kar,
keçe çizmelerim ağır.
İçimde çalınan ılık
beni nereye çağırır?

Memleket mi, yıldızlar mı,
gençliğim mi daha uzak?
Kayınların arasında
bir pencere, sarı, sıcak.

Ben ordan geçerken biri :
"Amca, dese, gir içeri."
Girip yerden selâmlasam
hane içindekileri.

Eski takvim hesabıyla
bu sabah başladı bahar.
Geri geldi Memed'ime
yolladığım oyuncaklar.

Kurulmamış zembereği
küskün duruyor kamyonet,
yüzdüremedi leğende
beyaz kotrasını Memet.

Kar tertemiz, kar kabarık,
yürüyorum yumuşacık.
Dün gece on bir buçukta
ölmüş Berut, tanışırdık.

Bende boz bir halısı var
bir de kitabı, imzalı.
Elden ele geçer kitap,
daha yüz yıl yaşar halı.

Yedi tepeli şehrimde
bıraktım gonca gülümü.
Ne ölümden korkmak ayıp,
ne de düşünmek ölümü.

En acayip gücümüzdür,
kahramanlıktır yaşamak :
Öleceğimizi bilip
öleceğimizi mutlak.

Memleket mi, daha uzak,
gençliğim mi, yıldızlar mı?
Bayramoğlu, Bayramoğlu,
ölümden öte köy var mı?

Geceleyin, karlı kayın
ormanında yürüyorum.
Karanlıkta etrafımı
gündüz gibi görüyorum.

Şimdi şurdan saptım mıydı,
şose, tirenyolu, ova.
Yirmi beş kilometreden
pırıl pırıldır Moskova...

14 Mart 1956
Moskova, Peredelkino

YILBAŞI

Yağdı, bütün gece yağdı kar
yıldızlarla aydınlanarak.
Bir şehir, bir sokak, bir ev var,
ahşap bir ev, uzak mı uzak.

Yatıyor minderde bir çocuk,
benim oğlan, sarışın, tombul.
Misafir yoktu, kimseler yok.
Pencerede fakir İstanbul.

Öttü acı acı düdükler.
Hapislik gibidir yalnızlık.
Kapadı kitabı Münevver,
ağlayıverdi yumuşacık.

Bir şehir, bir sokak, bir ev var,
ahşap bir ev, uzak mı uzak.
Yağdı, bütün gece yağdı kar
yıldızlarla aydınlanarak.

Moskova, Peredelkino
23 Mart 1956

KAVAK

Ağaç gece seyredilir.
Suda gümüşten servidir
İstanbullu Nedim için.

Ak bedenli gelinleri,
Melûl mahzun kayınları
Sever Riyazanlı Yesenin.

Bende bir kavak ürperir,
Nerde olsam sesi gelir
Muhacirliğimden beri.

Her ağaç gibi kavak da
Ömrünce durur ayakta
Gözler durur bir şeyleri.

Gözler şose boylarını,
Anadolu köylerini
Sarı sıcak yaz gününde.

Beni de gözledi kavak,
Geceleri haykırarak
Hapisanenin önünde.

Şahit ayıplarımıza,
Şahit kayıplarımıza,
Umudumuzun şahidi.

Şahit bitlenişimize,
Topraktaki işimize,
Hey gidi kavak, hey gidi.

Kavaklarını övmekten,
Kuru kuruya sevmekten
Ne çıkar ki memleketim!

Kara toprağa eğilip,
Yüzümün terini silip
Bir tek kavak dikemedim.

[Stockholm, 9 Mayıs 1956]

JAPON BALIKÇISI

*Denizde bir bulutun öldürdüğü
Japon balıkçısı genç bir adamdı.
Dostlarından dinledim bu türküyü
Pasifik'te sapsarı bir akşamdı.*

Balık tuttuk yiyen ölür.
Elimize değen ölür.
Bu gemi bir kara tabut,
lumbarından giren ölür.

Balık tuttuk yiyen ölür,
birden değil, ağır ağır,
etleri çürür, dağılır.
Balık tuttuk yiyen ölür.

Elimize değen ölür.
Tuzla, güneşle yıkanan
bu vefalı, bu çalışkan
elimize değen ölür.
Birden değil, ağır ağır,
etleri çürür, dağılır.
Elimize değen ölür...

Badem gözlüm, beni unut.
 Bu gemi bir kara tabut,
 lumbarından giren ölür.
 Üstümüzden geçti bulut.

Badem gözlüm beni unut.
 Boynuma sarılma, gülüm,
 benden sana geçer ölüm.
 Badem gözlüm beni unut.

Bu gemi bir kara tabut.
 Badem gözlüm beni unut.
 Çürük yumurtadan çürük,
 benden yapacağın çocuk.
 Bu gemi bir kara tabut.
 Bu deniz bir ölü deniz.
 İnsanlar ey, neredesiniz?
 Neredesiniz?

[1956]

KIZ ÇOCUĞU

Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölümler.

Hiroşima'da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.

Saçlarım tutuştu önce,
gözlerim yandı kavruldu.
Bir avuç kül oluverdim,
külüm havaya savruldu.

Benim sizden kendim için
hiçbir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
kâat gibi yanan çocuk.

Çalıyorum kapınızı,
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler.

[1956]

PIRAĞ'DA VAKİTLER

I.

ŞAFAK

Barok

Pırağ'da bir yandan ağarıyor ortalık
bir yandan da kar yağıyor

sulusepken

kurşunî.

Pırağ'da ağır ağır aydınlanıyor barok :

huzursuz, uzak

ve yıldızlarında kararmış keder.

Ölen bir yıldızdan uçup gelen kuşlara benziyor

Dördüncü Şarl Köprüsü'nde heykeller.

Pırağ'da ilk tıramvay çıktı deposundan,

camları aydınlık, sarı, sıcak.

Ama biliyorum

içi buz gibi soğuktur :

ilk yolcunun soluğuyla ısınmadı henüz.

Pırağ'da Pepik sütlü kahvesini içiyor,

beyaz mutfakta tahta masa tertemiz.

Pırağ'da bir yandan ağarıyor ortalık

bir yandan da kar yağıyor

sulusepken

kurşunî.

Pırağ'da bir araba geçiyor
tek atlı bir yük arabası
Yahudi mezarlığının önünden.

Bir başka şehrin hasretiyle yüklü araba,
arabacı ben.

Pırağ'da ağır ağır aydınlanıyor barok :
huzursuz, uzak
ve yıldızlarında kararmış keder.

Pırağ'da Yahudi mezarlığında sessiz soluksuz ölüm.
Ah gülüm, ah gülüm,
muğacirlik ölümden beter...

Yesenik, 20.12.1956

II.

SABAH

İyimser Pırağ

957, 17 Ocak.

Saat elifi elifine dokuz..

Ayaz güneşli, yalansız,

ayaz toz pembe,

havayi mavi ayaz.

Nerdeyse donacak kırmızı bıyıklarım.

Kesme cam bir bardağa işlenmiş Pırağ şehri,
işlenmiş elmaştırışla.

Dokunsam ses verecek :

altın çizgili, berrak, beyaz.

Saat elifi elifine dokuz.

bütün kulelerdeki

ve kol saatim.

Ayaz güneşli ve toz pembe,

havayi mavi ayaz.

Saat elifi elifine dokuz.

Bu dakika, bu saniye

tek bir yalan söylenmedi Pırağ'da.

Bu dakika, bu saniye

kadınlar ağrısız doğurdu

ve hiçbir sokaktan

geçmedi cenaze arabası.

Bu dakika, bu saniye
yükseldi bütün grafikler,
hastalarındaki bir yana.

Bu dakika, bu saniye
bütün kadınlar güzeldi, bütün erkekler akıllı
ve mankenler kedersiz.

Bu dakika, bu saniye
okullarda karşılık verdi çocuklar
bütün sorulara kekelemeden.

Bu dakika, bu saniye
bütün sobalarda kömür,
bütün kaloriferler sıcak
ve Kara Kule'nin damı
yine altın kaplama.

Bu dakika, bu saniye
körler karanlıklarını unuttu,
kamburlar kamburlarını.

Bu dakika, bu saniye
hiç kimse bana düşman değil
ve hiç kimse geçirmiyor aklından
geçilmiş kıyıları geri gelebilir diye.

Bu dakika, bu saniye
Vatslav indi tunç atından
karıştı kalabalığa
kim olduğu belirsiz.

Bu dakika, bu saniye
sen beni seviyordun canım,
hiç kimseyi hiçbir zaman sevmediğin gibi...

Bu dakika, bu saniye
ayaz güneşli, yalansız,
ayaz toz pembe,
havayı mavi ayaz.

Kesme cam bir bardağa işlenmiş Pırağ şehri,
işlenmiş elmastıraşla.

Dokunsam ses verecek :
altın çizgili, berrak, beyaz...

19.1.1957

V.

GECE

Doktor Faust'un Evi

Gecenin bir geç vaktında,
kulelerin dibinde, kemerlerin altında,
dolaşıp durdum Pırağ'ı.
Gökyüzü karanlıkta altın çeken bir imbik,
bir simyager imbiği, alevi mavi mavi.
Şarl Meydanı'na doğru indim yokuş aşağı,
orda, köşe başında, kliniğe bitişik,
bahçe içinde Doktor Faust'un evi.

Kapıyı çaldım.
Doktor evde yok.
Malum :
İki yüz yıl kadar önce,
tavandaki delikten,
yine böyle bir gece,
çekip aldı onu şeytan.

Kapıyı çalıyorum.
Bu evde ben de senet vereceğim şeytana,
ben de kanımla imzaladım senedi.
Ne altın istiyorum ondan,
ne bilim, ne de gençlik.

Hasretlik cana yetti,
pes!
Beni İstanbul'uma götürsün bir saatlik...

Çalıyorum kapıyı, çalıyorum.
Kapı açılmıyor, açılmıyor.
Neden?
İstediğim olmaz iş mi Mefistofeles?
Yoksa bu lime lime ruhum
satın alınmağa değmez mi?

Pırağ'da ay doğuyor limon sarısı.
Doktor Faust'un evi önünde duruyorum,
çalışıyorum açılmaz kapıyı gece yarısı....

Yesenik, 22.12.1956

VAPUR

Yürek değil be, çarıkmiş bu, manda gönünden,
teper ha babam teper

paralanmaz

teper taşlı yolları.

Bir vapur geçer Varna önünden,

uy Karadeniz'in gümüş telleri,

bir vapur geçer Boğaz'a doğru.

Nâzım usullacık okşar vapuru,

yanar elleri...

27 Mayıs 1957, Varna

MEMET

Karşı yaka memleket,
sesleniyorum Varna'dan,
 işitiyor musun?
 Memet! Memet!

Karadeniz akıyor durmadan,
deli hasret, deli hasret,
oğlum, sana sesleniyorum,
 işitiyor musun?
 Memet! Memet!

Varna, 29 Mayıs 1957

MAVİ LİMAN

Çok yorgunum, beni bekleme kaptan.
Seyir defterini başkası yazsın.
Kubbeli, çınarlı mavi bir liman.
Beni o limana çıkaramazsın...

Balçık, 1 Temmuz 957

CEVİZ AĞACI

Başım köpük köpük bulut, içim dışım deniz,
ben bir ceviz ağacıym Gülhane Parkı'nda,
budak budak, şerham şerham ihtiyar bir ceviz.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

Ben bir ceviz ağacıym Gülhane Parkı'nda.
Yapraklarım suda balık gibi kıvıl kıvıl.
Yapraklarım ipek mendil gibi tiril tiril,
kopariver, gözlerinin, gülüm, yaşını sil.
Yapraklarım ellerimdir, tam yüz bin elim var.
Yüz bin elle dokunurum sana, İstanbul'a.
Yapraklarım gözlerimdir, şaşarak bakarım.
Yüz bin gözle seyrederim seni, İstanbul'u.
Yüz bin yürek gibi çarpar, çarpar yapraklarım.

Ben bir ceviz ağacıym Gülhane Parkı'nda.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

1 Temmuz [1957], Balçık

SON OTOBÜS

Gece yarısı. Son otobüs.
Biletçi kesti bileti.
Beni ne bir kara haber bekliyor evde,
ne rakı ziyafeti.
Beni ayrılık bekliyor.
Yürüyorum ayrılığa korkusuz
ve kedersiz.

İyice yaklaştı bana büyük karanlık.
Dünyayı telâşsız, rahat
seyredebiliyorum artık.
Artık şaşırtmıyor beni dostun kahpeliği,
elimi sıkarken sapladığı bıçak.
Nafile, artık kışkırtmıyor beni düşman.
Geçtim putların ormanından
baltalayarak
ne de kolay yıkılıyorlardı.
Yeniden vurdum mihenge inandığım şeyleri,
çoğu katkısız çıktı çok şükür.
Ne böylesine pırıl pırıl olmuşluğum vardı,
ne böylesine hür.

İyice yaklaştı bana büyük karanlık.
Dünyayı telâşsız, rahat
seyredebiliyorum artık.
Bakıyorum başımı kaldırıp işten,
karşıma çıkıveriyor geçmişten
bir söz
bir koku
bir el işareti.

Söz dostça
 koku güzel,
 el eden sevgilim.
 Kederlendirmiyor artık beni hâtıraların dâveti.
 Hâtıralardan şikâyetçi değilim.
 Hiçbir şeyden şikâyetim yok zaten,
 yüreğimin durup dinlenmeden
 kocaman bir diş gibi ağrımasından bile.

İyice yaklaştı bana büyük karanlık.
Artık ne kibri nâzırın, ne kâtibinin şakşağı.
Tas tas ışık dökünüyorum başımdan aşağı,
güneşe bakabiliyorum gözüm kamaşmadan.
Ve belki, ne yazık,
hattâ en güzel yalan
beni kandıramıyor artık.
Artık söz sarhoş edemiyor beni,
ne başkasının, ne kendiminki.

İşte böyle gülüm,
iyice yaklaştı bana ölüm.
Dünya, her zamankinden güzel, dünya.
Dünya, iç çamaşırlarım, elbisemdi,
başladım soyunmağa.
Bir tiren penceresiydim,
bir istasyonum şimdi.
Evin içerisiydim,
şimdi kapısıym kilitsiz.
Bir kat daha seviyorum konukları.
Ve sıcak her zamankinden sarı,
kar her zamankinden temiz.

Pırağ, 21 Temmuz 957

MASALLARIN MASALI

Su başında durmuşuz
 çınarla ben.
 Suda suretimiz çıkıyor
 çınarla benim.
 Suyun şavkı vuruyor bize,
 çınarla bana.

Su başında durmuşuz
 çınarla ben, bir de kedi.
 Suda suretimiz çıkıyor
 çınarla benim, bir de kedinin.
 Suyun şavkı vuruyor bize
 çınara, bana, bir de kediye.

Su başında durmuşuz
 çınar, ben, kedi, bir de güneş.
 Suda suretimiz çıkıyor
 çınarın, benim, kedinin, bir de güneşin.
 Suyun şavkı vuruyor bize
 çınara, bana, kediye, bir de güneşe.

Su başında durmuşuz
 çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
 Suda suretimiz çıkıyor,
 çınarın, benim, kedinin, güneşin, bir de ömrümüzün.
 Suyun şavkı vuruyor bize

çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze.
Su başında durmuşuz.
Önce kedi gidecek
kaybolacak suda sureti.
Sonra ben gideceğim
kaybolacak suda suretim.
Sonra çınar gidecek
kaybolacak suda sureti.
Sonra su gidecek
güneş kalacak,
sonra o da gidecek.

Su başında durmuşuz
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Su serin,
çınar ulu,
ben şiir yazıyorum,
kedi uyukluyor,
güneş sıcak,
çok şükür yaşıyoruz.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze.

7 Mart 1958
Varşova - Şvider

YİNE MEMLEKETİM ÜSTÜNE SÖYLENMIŞTİR

Memleketim, memleketim, memleketim,
ne kasketim kaldı senin ora işi,
ne yollarını taşımış ayakkabım,
son mintanın da sırtımda paralandı çoktan,
Şile bezindendi.

Sen şimdi yalnız saçımın akında,
enfarktında yüreğimin,
alnımın çizgilerindesin memleketim,
memleketim,
memleketim.....

Pırağ, 8 Nisan 958

gebermeliyim bahtiyarlıktan
ve insanlara inanmalıyız.

Yukarda taştan evler,
girintisiz, çıkıntısız,
birbirine bitişik

ve duvarları ayışığından
ve dimdik pencereleri ayakta uyukluyor
ve karşı yakada Luvr
aydınlanmış ışıldaklarla
aydınlanmış bizim için
billûr sarayımız..

Henüz vakit varken, gülüm,
Paris yanıp yıkılmadan,
henüz vakit varken, gülüm,
yüreğim dalındayken henüz,
şu Mayıs gecesi rıhtımda, depolarda
kırmızı varillere oturmalıyız.

Karşıda karanlığa giren kanal.
Bir şat geçiyor,
selâmlayalım, gülüm,
geçen sarı kamaralı şat'ı selâmlayalım.
Belçika'ya mı yolu, Hollanda'ya mı?
Kamaranın kapısında ak önlüklü bir kadın
tatlı tatlı gülümsüyor.

Henüz vakit varken, gülüm,
Paris yanıp yıkılmadan,
henüz vakit varken, gülüm...
Parisliler, Parisliler,
Paris yanıp yıkılmasın...

13 Mayıs 1958, Paris

BÜYÜK İNSANLIK

Büyük insanlık gemide güverte yolcusu
tirende üçüncü mevki
şosede yayan
büyük insanlık.

Büyük insanlık sekizinde işe gider
yirmisinde evlenir
kırkında ölür
büyük insanlık.

Ekmek büyük insanlıktan başka herkese yeter
pirinç de öyle
şeker de öyle
kumaş da öyle
kitap da öyle
büyük insanlıktan başka herkese yeter.

Büyük insanlığın toprağında gölge yok
sokağında fener
penceresinde cam
ama umudu var büyük insanlığın
umutsuz yaşanmıyor.

7 Ekim, Taşkent, 1958

* * *

Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi
geceleyin ateşler içinde uyanarak
ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi,
ağır posta paketini, neyin nesi belirsiz,
telâşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi,
seviyorum seni denizi uçakla ilk defa geçer gibi.
İstanbul'da yumuşacık kararırken ortalık
içimde kımıldanan bir şeyler gibi,
seviyorum seni "Yaşıyoruz çok şükür!" der gibi.

27 Ağustos 1960

* * *

İnsanların türküleri kendilerinden güzel,
kendilerinden umutlu,
kendilerinden kederli,
daha uzun ömürlü kendilerinden.

Sevdim insanlardan çok türkülerini.

İnsansız yaşayabildim
türküsz hiçbir zaman.

Hiçbir zaman beni aldatmadı türküler de.

Türküleri anladım hangi dilde söylenirse söylensin.

Bu dünyada yiyip içtiklerimin,
gezip tozduklarımın,
görüp işittiklerimin,
dokunduklarımın, anladıklarımın
hiçbiri, hiçbiri,
beni bahtiyar etmedi türküler kadar...

20 Eylül 1960

YAMYAMLAR

Masam, kâatlarım, yazı makinam,
 üstüm başım kan içinde,
 kan içinde kaldırımları geçtiğim şehirlerin,
 duvarlarda ellerimin izleri kan içinde,
 yarmışım göğsümü
 yüreğimi yiyoruz bir dişiyle beraber.
 Mektup yaz, telgıraf çek, telefon et,
 geliyorum, geliyorum, geliyorum de,
 ölüm, uslandır beni.

25 Ekim 1960

YOLCULUK

Bir şair yolculuk ediyor
bir denizinde dünyamızın
bakarak bir yıldıza.

Yolculuk ediyor şairin biri
yıldızlardan birinde bir denizde
bakarak dünyamıza.

Yolculuk ediyor şairler
denizlerinde kâinatın
bakarak birbirine.

1960, Akdeniz

İRİ REİS'İN HARTASI

Piri Reis düşlerimizi çizmiş hartasına
 boyamış serin deniz sabahlarının renkleriyle.
 Piri Reis düşlerimizi çizmiş hartasına
 göz görmemiş, el değmemiş yıldız hevenkleriyle.
 Piri Reis düşlerimizi çizmiş hartasına
 varılan kıyılardan ayak basmamış kumsallara doğru
 hayırsız adalarla yeşil papağanların arasından
 billûr köşklere giden yolu.

Reis'in hartasında kıtalardan büyük boynuzlu balıklar
 ve timsah başlı maymunlar yanardağlardan iri
 Reis'in hartasında yelkenliler yürek kadar
 ama balıklarla maymunlar yutamıyor yelkenlileri.

Yolculuklar başlamaz yürek çağırmasa
 akıl yorulabilir, yılabilir, ama yüreğin sırtı gelmez yere.
 Yelkenlilerle gidiliyor kosmosa
 Piri Reis'in hartasında yüzen yürek kadar yelkenlilerle.

29 Aralık 1960, Moskova

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya derin saygılarımla

I

Seher vakti habersizce girdi gara ekspres
 kar içindeydi
 ben paltomun yakasını kaldırmış perondaydım
 peronda benden başka da kimseler yoktu
 durdu önümde yataklı vagonun pencerelerinden biri
 perdesi aralıktı
 genç bir kadın uyuyordu alacakaranlıkta alt ranzada
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
 üst ranzada uyuyanı göremedim
 habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
 bilmiyorum nerden gelip nereye gittiğini
 baktım arkasından
 üst ranzada ben uyuyorum

Varşova'da Biristol Oteli'nde
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığım yoktu
 oysa karyolam tahtaydı dardı
 genç bir kadın uyuyor başka bir karyolada
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 ak boynu uzundu yuvarlaktı
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 oysa karyolası tahtaydı dardı

vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığımız yoktu

oysa karyolalar tahtaydı dardı
iniyorum merdivenleri dördüncü kattan
asansör bozulmuş yine
aynaların içinde iniyorum merdivenleri
belki yirmi yaşımıdayım belki yüz yaşımıdayım
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
üçüncü katta bir kapının ötesinde bir kadın gülüyor sağ elimde keder-
li bir gül açıldı ağır ağır

Kübalı bir balerinle karşılaştım ikinci katta karlı pencerelerde
taze esmer bir yalaza gibi geçti alnımın üzerinden
şair Nikolas Gilyen Havana'ya döndü çoktan
yıllarca Avrupa ve Asya otellerinin hollerinde oturup içtikti yu-
dum yudum

şehirlerimizin hasretini
iki şey var ancak ölümle unutulur
anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü
kapıcı uğurladı beni gocuğu geceye batık
yürüdüm buz gibi esen yelin ve neonların içinde yürüdüm
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
çıktılar önüme ansızın
oraları gündüz gibi aydınlıktı ama onları benden başka gören olmadı
bir mangaydılar
kısa konçlu çizmeleri pantolonları ceketleri
kolları kollarında gamalı haç işaretleri
elleri ellerinde otomatikleri vardı
omuzları miğferleri vardı ama başları yoktu

omuzlarıyla miğferlerinin arası boşluktu
 hattâ yakaları boyunları vardı ama başları yoktu
 ölümlerine ağlanmayan askerlerdendiler
 yürüdük
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 gözlerinden belli diyemem
 başları yok ki gözleri olsun
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 belli çizmelerinden
 korku belli olur mu çizmelerden
 oluyordu onlarınki
 korkularından ateş etmeğe de başladılar artsız arsız
 bütün yapılara bütün taşıt araçlarına bütün canlılara
 her sese her kıvıltıya ateş ediyorlar
 hattâ Şopen Sokağı'nda mavi balıklı bir afişe ateş ettiler
 ama ne bir sıva parçası düşüyor ne bir cam kırılıyor
 ve kurşun seslerini benden başka duyan yok
 ölümler bir SS mangası da olsa ölümler öldüremez
 ölümler dirilerek öldürür kurt olup elmanın içine girerek
 ama korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 bu şehir öldürülmemiş miydi kendileri öldürülmeden önce
 bu şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi
 derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı yağından sabun saçların-
 dan sicim
 ama işte duruyordu karşılarında gecenin ve buz gibi esen yelin için-
 de sıcak bir fırncala gibi
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
 Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
 kahraman bir mazurka oynuyorlar tarihleri boyunca

Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
 bana ilk ve belki de son nişanımı bu sarayda verdiler
 tören memuru açtı yaldızlı ak kapıyı
 girdim büyük salona genç bir kadınla
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 ortalıkta da ikimizden başka kimseler yoktu
 bir de akvareller bir de incecik koltuklar kanapeler bebekevlerin-
 deki gibi
 ve sen bundan dolayı

bir resimdin açık maviyle çizilmiş belki de bir taş bebektin
 belki bir pırıltıydın düşümden damlamış sol mememin üstüne
 uyuyordun alacakaranlıkta alt ranzada
 ak boynun uzundu yuvarlaktı
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
 ve işte Kırakof şehrinde Kapris Barı
 vakit hızla ilerliyor gece yarılarına yaklaşıyoruz
 ayrılık masanın üstündeydi kahve bardağıyla limonatamın arasında
 onu oraya sen koydun
 bir taş kuyunun dibindeki suydu
 bakıyorum eğilip
 bir koca kişi gülümsüyor bir buluta belli belirsiz
 sesleniyorum
 seni yitirmiş geri dönüyor sesimin yankıları
 ayrılık masanın üstündeydi cıgara paketinde
 gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın
 kıvrılan bir dumandı gözlerinin içinde senin
 cıgaranın ucunda senin
 ve hoşça kal demeğe hazır olan avucunda

ayrılık masanın üstünde dirseğini dayadığın yerdeydi
aklından geçenlerdeydi ayrılık

benden gizlediklerinde gizlemediklerinde
ayrılık rahatlığındaydı senin

senin güvenindeydi bana
büyük korkundaydı ayrılık

birdenbire kapın açılır gibi sevdalanmak birilerine ansızın
oysa beni seviyorsun ama bunun farkında değilsin

ayrılık bunu farketmeyişindeydi senin

ayrılık kurtulmuştu yerçekiminden ağırlığı yoktu tüy gibiydi diyemem tü-
yün de ağırlığı var ayrılığın ağırlığı yoktu ama kendisi vardı

vakit hızla ilerliyor gece yarıları yaklaşıyor bize

yürüdük yıldızlara değen Ortaçağ duvarlarının karanlığında

vakit hızla akıyordu geriye doğru

ayak seslerimizin yankıları sarı sıska köpekler gibi geliyordu

ardımızdan koşuyordu önümüze

Yegelon Üniversitesi'nde şeytan taşlara tırnaklarını batıra batıra dolaşı-
yor

bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma usturlabını

ve pazar yerinde bezzazlar çarşısının kemerleri altında rok end rol oy-
nuyor Katolik öğrencilerle

vakit hızla ilerliyor gece yarılarında yaklaşıyoruz

vruyor bulutlara kızılıtsı Nova Huta'nın

orda köylerden gelen genç işçiler madenle birlikte ruhlarını da alev a-
lev döküyor yeni kalıplara

ve ruhların dökümü madenin dökümünden bin kere zordur

Meryem Ana kilisesinde çan kulesinde saat başlarını çalan borazan ge-
ce yarısını çaldı

Ortaçağdan gelen çılgılığı yükseldi
şehre yaklaşan düşmanı verdi haber
ve sustu gırtlığına saplanan okla ansızın
borazan iç rahatlığıyla öldü
ve ben yaklaşan düşmanı görüp de haber veremedim öldürülmenin acı-
sını düşündüm
vakit hızla ilerliyor gece yarıları ışıklarını yeni söndürmüş bir vapur is-
kelesi gibi arkada kaldı
seher vakti habersizce girdi gara ekspres
yağmurlar içindeydi Pırağ
bir gölün dibinde gümüş kakma bir sandıktı
kapağını açtım
içinde genç bir kadın uyuyor camdan kuşların arasında

saçları saman sarısı kirpikleri mavi
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
kapadım kapağı yükledim sandığı yük vagonuna
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
baktım arkasından kollarım iki yanıma sarkık
yağmurlar içindeydi Pırağ
sen yoksun
uyuyorsun alacakaranlıkta alt ranzada
üst ranza bomboş
sen yoksun
yeryüzünün en güzel şehirlerinden biri boşaldı
içinden elini çektiğin bir eldiven gibi boşaldı
söndü artık seni görmeyen aynalar nasıl sönerse
yitirilmiş akşamlar gibi Viltava suyu akıyor köprülerin altından
sokaklar bomboş

bütün pencerelerde perdeler inik
 tıramvaylar bomboş geçiyor
 biletçileri vatmanları bile yok
 kahveler bomboş
 lokantalar barlar da öyle
 vitrinler bomboş
 ne kumaş ne kırystal ne et ne şarap
 ne bir kitap ne bir şekerleme kutusu ne bir karanfil
 şehri duman gibi saran bu yalnızlığın içinde bir koca kişi yalnızlık-
 ta on kat artan ihtiyarlığın kederinden silkinmek için Lejyonerler
 Köprüsü'nden martılara ekmek atıyor
 gereğinden genç yüreğinin kanına batırıp her lokmayı
 vakıtları yakalamak istiyorum
 parmaklarımda kalıyor altın tozları hızlarının
 yataklı vagonda bir kadın uyuyor alt ranzada
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 elleriyse gümüş şamdanlarda mumlardı
 üst ranzada uyuyanı göremedim
 ben değilim bir uyuyan varsa orda
 belki de üst ranza boş
 Moskova'ydı üst ranzadaki belki
 duman basmış Leh toprağını
 Birest'i de basmış
 iki gündür uçaklar kalkıp inemiyor
 ama tirenler gelip gidiyor bebekleri akmış gözlerin içinden geçiyorlar
 Berlin'den beri kompartımda bir başımayım
 karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah

yemekli vagonda kefir denen bir çeşit ayran içtim
 garson kız tanıdı beni
 iki piyesimi seyretmiş Moskova'da
 garda genç bir kadın beni karşıladı
 beli karınca belinden ince
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 tuttum elinden yürüdük
 yürüdük güneşin altında karları cıtırdada cıtırdada
 o yıl erken gelmişti bahar
 o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
 Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardık
 yitirdim seni ansızın Mayakovski Alanı'nda yitirdim ansızın seni oy-
 sa ansızın değil çünkü önce yitirdim avucumda elinin sıcak-
 lığını senin sonra elinin yumuşak ağırlığını yitirdim avucum-
 da sonra elini
 ve ayrılık parmaklarımızın birbirine ilk değişinde başlamıştı çoktan

ama yine de ansızın yitirdim seni
 asfalt denizlerinde otomobilleri durdurup baktım içlerine yoksun
 bulvarlar karlı
 seninkiler yok ayak izleri arasında
 botlu iskarpinli çoraplı çıplak senin ayak izlerini birde tanırım
 milisyonerlere sordum
 görmediniz mi
 eldivenlerini çıkarmışsa ellerini görmemek olmaz
 elleri gümüş şamdanlarda mumlardır
 milisyonerler büyük bir nezaketle karşılık veriyor
 görmedik
 İstanbul'da Sarayburnu akıntısını çıkıyor bir romorkör ardında üç mavna

gak gak ediyor da vak vak ediyor da martı kuşları
 seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan romorkörün kaptanına seslene-
 medim çünkü makinası öyle gümbürdüyordu ki sesimi duyamaz-
 dı yorgundu da kaptan ceketinin düğmeleri de kopuktu
 seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan
 görmedik
 girdim giriyorum Moskova'nın bütün sokaklarında bütün kuyruklara
 ve yalnız kadınlara soruyorum
 yün başörtülü güler yüzlü sabırlı sessiz kocakarılar
 al yanaklı kopça burunlu tazeler şapkaları yeşil kadife
 ve genç kızlar tertemiz sımsıkı gayetle de şık
 belki korkunç kocakarılar bezgin tazeler şapşal kızlar da var ama on-
 lardan bana ne
 güzeli kadın milleti erkeklerden önce görür ve unutmaz
 görmediniz mi
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi

kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri kocaman
 Pırağ'da aldı
 görmedik
 vakıtlarla yarışıyorum bir onlar öne geçiyor bir ben
 onlar öne geçince ufalan kırmızı ışıklarını görmez olacağım di-
 ye ödüm kopuyor
 ben öne geçtim mi ılıdıkları gölgemi düşürüyor yola gölgem koşu-
 yor önümde gölgemi yitireceğim diye de bir telâştır alıyor beni
 tiyatrolara konserlere sinemalara giriyorum
 Bolşoy'a girmedim bu gece oynanan operayı sevmezsin
 Kalamış'ta Balıkçının Meyhanesine girdim ve Sait Faik'le tatlı tatlı ko-
 nuşuyorduk ben hapisten çikalı bir ay olmuştu onun karaciğere
 ri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi

lokantalara giriyorum estirat orkestraları yani cazları ünlülerin
sırmalı kapıcılara bahşiş sever dalgın garsonlara
gardroptakilere ve bizim mahalle bekçisine soruyorum
görmedik

çaldı geceyarısını Strasnoy Manastırı'nın saat kulesi
oysa manastır da kule de yıkıldı çoktan
yapılıyor şehrin en büyük sineması oralarda
oralarda on dokuz yaşına rastladım
birbirimizi birde tanıdık

oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu fotoğraflarımızı bile ama
yine de birbirimizi birde tanıdık şaşmadık el sıkışmak istedik
ama ellerimiz birbirine dokunamıyor aramızda kırk yıllık zaman duruyor
uçsuz bucaksız donmuş duruyor bir kuzey denizidir
ve Strasnoy Alanı'na şimdi Puşkin Alanı kar yağmağa başladı
üşüyorum hele ellerim ayaklarım

oysa yün çoraplıyım da kunduralarım la eldivenlerim kürklü
çorapsız olan oydu bezle sarmış postallarında ayaklarını elleri çıplak
ağzında ham bir elmanın tadı dünya

on dördünde bir kız memesi sertliği avuçlarındaki
gözünde türkülerin boyu kilometre kilometre ölümün boyu bir karış
ve haberi yok başına geleceklerin hiçbirinden

onun başına gelecekleri bir ben biliyorum
çünkü inandım onun bütün inandıklarına

sevdim seveceği bütün kadınları

yazdım yazacağı bütün şiirleri

yattım yatacağı bütün hapislerde

geçtim geçeceği bütün şehirlerden

hastalandım bütün hastalıklarıyla

bütün uykularını uyudum gördüm göreceği bütün düşleri

bütün yitireceklerini yitirdim
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
 görmedim

II

On dokuz yaşıım Beyazıt Meydanı'ndan geçiyor çıkıyor Kızıl Meydan'a Konkord'a iniyor Abidin'e rastlıyorum da meydanlardan konuşuyoruz

evveli gün Gagarin en büyük meydanı dolaşıp döndü Titof da dolaşıp dönecek hem de on yedi buçuk kere dolanacak ama daha bundan haberim yok

meydanlarla yapılardan konuşuyoruz Abidin'le tavan arasındaki otel odamda

Sen ırmağı da akıyor Notr Dam'ın iki yanından
 ben geceleyin pencereyden bir ay dilimiymiş gibi görüyorum Sen ırmağını rıhtımında yıldızların

bir de genç bir kadın uyuyor tavan arasındaki odamda Paris damlalarının bacalarına karışmış

yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 saman sarısı saçları bigudili mavi kirpikleriye yüzünde bulut
 çekirdekteki meydanla çekirdekteki yapıdan konuşuyoruz Abidin'le
 meydanda fırdöner Celâlettin'den konuşuyoruz
 Abidin uçsuz bucaksız hızın renklerini döktürüyor
 ben renkleri yemiş gibi yerim

ve Matis bir manavdır kosmos yemişleri satar
 bizim Abidin de öyle Avni de Levni de
 mikroskobun ve füze lumbuzlarının gördüğü yapılar meydanlar renk-
 ler ve şairleri ressamaları çalgıcıları onların
 hamlenin resmini yapıyor Abidin yüz elliye altmışın meydanlığında
 suda balıkları nasıl görüp suda balıkları nasıl avlayabilirsem öyle gö-
 rüp öyle avlayabilirim kıvıl kıvıl akan vakıtları tuvalinde Abidin'in
 Sen ırmağı da bir ay dilimi gibi
 genç bir kadın uyuyor ay diliminin üstünde
 onu kaç kere yitirip kaç kere buldum daha kaç kere yitirip kaç kere bu-
 lacağım
 işte böyle işte böyle kızım düşürdüm ömrümün bir parçasını Sen ırma-
 ğına Sen Mişel Köprüsü'nden
 ömrümün bir parçası Mösyö Düpon'un oltasına takılacak bir sabah çi-
 selerken aydınlık
 Mösyö Düpon çekip çıkaracak onu sudan Paris'in mavi suretiyle birlik-
 te ve hiçbir şeye benzetemeyecek ömrümün bir parçasını ne ba-
 lığa ne pabuç eskisine
 atacak onu Mösyö Düpon gerisin geriye Paris'in suretiyle birlikte su-
 ret eski yerinde kalacak

 Sen ırmağıyla akacak ömrümün bir parçası büyük mezarlığına ırmak-
 ların
 damarlarımda akan kanın hışırtısıyla uyandım
 parmaklarımın ağırlığı yok
 parmaklarım ellerimle ayaklarımdan kopup havalanacaklar salına sa-
 lına dönecekler başımın üstünde
 sağım yok solum yok yukarım aşağım yok

Abidin'e söylemeli de resmini yapsın Beyazıt Meydanı'nda şehit düşenin ve Gagarin Yoldaşın ve daha adını sanını kaşını gözü-nü bilmediğimiz Titof Yoldaşın ve ondan sonrakilerin ve tavandan arasında yatan genç kadının

Küba'dan döndüm bu sabah
Küba meydanında altı milyon kişi akı karası sarısı melezi ışıklı bir çekirdek diyor çekirdeklerin çekirdeğini güle oynaya
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
işin kolayına kaçmadan ama
gül yanaklı bebesini emziren melek yüzlü anneciğin resmini değil
ne de ak örtüde elmaların
ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan kırmızı balığı
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin
çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem gayrının resmini yapabilir misin üstat
yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini yapabilir misin
bir el gördüm Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz kıyısına yakın bir duvarın üstünde bir el gördüm
ferah bir türküydü duvar
el okşuyordu duvarı
el altı aylıktı okşuyordu boynunu anasının
on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu avucu nasır nasırdı ve Karayip denizi kokuyordu

yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun
yirmi beş yaşındaydı el ve okşamayı unutmuştu çoktan

otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz kı-
 yısında bir duvarın üstünde gördüm onu
 okşuyordu duvarı
 sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin ellerini
 Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem
 kooperatiften aldığı pırıl pırıl evinin duvarında okşamaya kavuşan ve ok-
 şamayı bir daha yitirmeyecek Kübalı balıkçı Nikolas'ın elini
 kocaman bir el
 deniz kaplumbağası bir el
 ferah bir duvarı okşayabildiğine inanamayan bir el
 artık bütün sevinçlere inanan bir el
 güneşli denizli kutsal bir el
 Fidel'in sözleri gibi bereketli topraklarda şeker kamışı hızıyla fışkırıp ye-
 şerip ballanan umutların eli
 1961'de Küba'da çok renkli çok serin ağaçlar gibi evler ve çok ra-
 hat evler gibi ağaçlar diken ellerden biri
 çelik dökmeğe hazırlanan ellerden biri
 mitralyözü türküleştiren türküleri mitralyözleştiren el
 yalansız hürriyetin eli
 Fidel'in sıkıldığı el
 ömrünün ilk kurşunkalemiyle ömrünün ilk kâadına hürriyet sözcüğü-
 nü yazan el
 hürriyet sözcüğünü söylerken sulanıyor ağızları Kübalıların balkutu-
 su bir karpuzu kesiyorlarmış gibi
 ve gözleri parlıyor erkeklerinin

ve kızlarının eziliyor içi dokununca dudakları hürriyet sözcüğüne
 ve koca kişileri en tatlı anılarını çekip kuyudan yudum yudum içiyor
 mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin

hürriyet sözcüğünün resmini ama yalansızının

akşam oluyor Paris'te

Notr Dam turuncu bir lamba gibi yanıp söndü ve Paris'in bütün es-
ki yeni taşları turuncu bir lamba gibi yanıp söndü

bizim zanaatları düşünüyorum şiirciliği resimciliği çalgıcılığı filân düşü-
nüyorum ve anlıyorum ki

bir ulu ırmak akıyor insan eli ilk mağaraya ilk bizonu çizdiğinden beri
sonra bütün çaylar yeni balıkları yeni su otları yeni tatlarıyla dökülü-
yor onun içine ve kurumayan uçsuz bucaksız akan bir odur

Paris'te bir kestane ağacı olacak

Paris'in ilk keşanesi Paris kestanelerinin atası

İstanbul'dan gelip yerleşmiş Paris'e Boğaz sırtlarından

hâlâ sağ mıdır bilmem sağsa iki yüz yaşında filân olmalı

gidip elini öpmek isterdim

varıp gölgesinde yatsak isterdim bu kitabın kâadını yapanlar yazısı-
nı dizenler nakışını basanlar bu kitabı dükkânında satan-
lar para verip alanlar alıp da seyredenler bir de Abidin bir de
ben bir de bir saman sarısı belâsı başımın.

Tiren, Varşova - Krakof - Pırağ - Moskova -

Paris - Havana - Moskova 1961

OTOBİYOGRAFI

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova'da komünist Üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin

hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık girevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir

otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Pirağ'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'te
961'de ziyaret ettiğim anıtkabri kitaplarıdır
partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim

951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarlık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın

içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim

bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falıma baktırdığım oldu

yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'mde Türkçemle yasak

kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filân olacağım yok

meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim

sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin’de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kim bilir.

Bu otobiyografi 1961 yılı 11 Eylülünde
Doğu Berlin’de yazıldı.

SEVERMİŞİM MEĞER

yıl 62 Mart 28

Pırağ-Berlin tireninde pencerenin yanındayım

akşam oluyor

dumanlı ıslak ovaya akşamın yorgun bir kuş gibi inişini severmişim

meğer

akşamın inişini yorgun kuşun inişine benzetmeyi sevmedim

toprağı severmişim meğer

toprağı sevdim diyebilir mi onu bir kez olsun sürmeyen

ben sürmedim

Pılatonik biricik sevdam da buymuş meğer

meğer ırmağı severmişim

ister böyle kımıldanmadan aksın kıvrıla kıvrıla tepelerin eteğinde

doruklarına şatolar kondurulmuş Avrupa tepelerinin

ister uzasın göz alabildiğine dümdüz

bilirim ırmak yeni ışıklar getirecek sen göremiyeceksin

bilirim ömrümüz beygirinkinden azıcık uzun karganinkinden alabil-

diğine kısa

bilirim benden önce duyulmuş bu keder

benden sonra da duyulacak

benden önce söylenmiş bunların hepsi bin kere

benden sonra da söylenecek

gökyüzünü severmişim meğer

kapalı olsun açık olsun

Borodino savaş alanında Andrey'in sırtüstü seyrettiği gökkubbe

hapiste Türkçeye çevirdim iki cildini Savaşla Barış'ın
 kulağıma sesler geliyor
 gökkubbeden değil meydan yerinden
 gardiyanlar birini dövüyor yine

ağaçları severmişim meğer
 çırılçıplak kayınlar Moskova dolaylarında Peredelkino'da kışın çı-
 karlar karşıma alçakgönüllü kibar
 kayınlar Rus sayılıyor kavakları Türk saydığımız gibi
 İzmir'in kavakları
 dökülür yaprakları
 bize de Çakıcı derler
 yâr fidan boylum
 yakarız konakları
 Ilgaz ormanlarında yıl 920 bir keten mendil astım bir çam dalına
 ucu işlemeli

yolları severmişim meğer
 asfaltını da
 Vera direksiyonda Moskova'dan Kırım'a gidiyoruz Koktebel'e
 asıl adı Göktepe ili
 bir kapalı kutuda ikimiz
 dünya akıyor iki yandan dışarda dilsiz uzak

hiç kimseyle hiçbir zaman böyle yakın olmadım
 eşkiyalar çıktı karşıma Bolu'dan inerken Gerede'ye kırmızı yolda ve
 yaşıam on sekiz
 yaylıda canımdan gayrı alacakları eşyam da yok
 ve on sekizimizde en değersiz eşyamız canımızdır

bunu bir kere daha yazdım
 çamurlu karanlık sokakta bata çıka Karagöze gidiyorum rama-
 zan gecesi

önde körüklü kâat fener
 belki böyle bir şey olmadı
 belki bir yerlerde okudum sekiz yaşında bir oğlanın Karagöze gidi-
 şini ramazan gecesi İstanbul'da dedesinin elinden tutup
 dedesi fesli ve entarisinin üstüne samur yakalı kürkünü giymiş
 ve harem ağasının elinde fener
 ve benim içim içime sığmıyor sevinçten

çiçekler geldi aklıma her nedense
 gelincikler kaktüsler fulyalar
 İstanbul'da Kadıköy'de Fulya tarlasında öptüm Marika'yı
 ağzı acıbadem kokuyor
 yaşıam on yedi
 kolan vurdu yüreğim salıncak bulutlara girdi çıktı
 çiçekleri severmişim meğer
 üç kırmızı karanfil yolladı bana hapishaneye yoldaşlar 1948
 yıldızları hatırladım
 severmişim meğer
 ister aşağıdan yukarıya seyredip onları şaşıp kalayım
 ister uçayım yanibaşlarında

kosmos adamlarına sorularım var
 çok daha iri iri mi gördüler yıldızları
 kara kadifede koskocaman cevahirler miydiler
 turuncuda kayısılar mı

kibirleniyor mu insan yıldızlara biraz daha yaklaşınc
 renkli fotoğraflarını gördüm kosmosun Ogonyok dergisinde
 kızmayın ama dostlar non figüratif mi desek soyut mu desek işte
 o soydan yağlı boyalara benziyordu kimisi yani dehşetli figüratif ve
 somut

insanın yüreği ağzına geliyor karşılarında
 sınırsızlığı onlar hasretimizin aklımızın ellerimizin

onlara bakıp düşünebildim ölümü bile şu kadarlık keder duymadan
 kosmosu severmişim meğer

gözümün önüne kar yağışı geliyor
 ağır ağır dilsiz kuşbaşısı da buram buram tipisi de
 meğer kar yağışını severmişim

güneşi severmişim meğer
 şimdi şu vişne reçeline bulanmış batarken bile
 güneş İstanbul'da da kimi kere renkli kartpostallardaki gibi batar
 ama onun resmini sen öyle yapmıyacaksın

meğer denizi severmişim
 hem de nasıl
 ama Ayvazofski'nin denizleri bir yana

bulutları severmişim meğer
 ister altlarında olayım ister üstlerinde
 ister devlere benzesinler ister ak tüylü hayvanlara

ayışığı geliyor aklıma en aygın baygını en yalancısı en küçük burjuvası

severmişim

yağmuru severmişim meğer

ağ gibi de inse üstüme ve damlayıp dağılsa da camlarımda yüreğim beni olduğum yerde bırakır ağlara dolanık ya da bir damlanın içinde ve çıkar yolculuğa hartada çizilmemiş bir memlekete gider yağmuru severmişim meğer

ama neden birdenbire keşfettim bu sevdaları Pırağ-Berlin tireninde yanında pencerenin

altıncı cıgaramı yaktığımdan mı

bir teki ölümdür benim için

Moskova'da kalan birilerini düşündüğümünden mi geberesiye saçları saman sarısı kirpikleri mavi

zifiri karanlıkta gidiyor tiren

zifiri karanlığı severmişim meğer

kıvılcımlar uçuşuyor lokomotiften

kıvılcımları severmişim meğer

meğer ne çok şeyi severmişim de altmışımda farkına vardım bunun

Pırağ-Berlin tireninde yanında pencerenin yeryüzünü dönülmez bir yolculuğa çıkmışım gibi seyrederek

19 Nisan 1962, Moskova

* * *

Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne
allı pullu bir balon gibi verelim oynasınlar
oynasınlar türküler söyleyerek yıldızların arasında
dünyayı çocuklara verelim
kocaman bir elma gibi verelim sıcacık bir ekmek somunu gibi
hiç değilse bir günlüğüne doysunlar
dünyayı çocuklara verelim
bir günlük de olsa öğrensin dünya arkadaşlığı
çocuklar dünyayı alacak elimizden
ölümsüz ağaçlar dikecekler

21 Mayıs 962, Moskova

VATAN HAINİ

"Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.
Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz, dedi Hikmet.
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ."
Bir Ankara gazetesinde çıktı bunlar, üç sütun üstüne, kapkara hay-
kıran puntolarla,
bir Ankara gazetesinde, fotoğrafı yanında Amiral Vilyamson'un
66 santimetre karede gülüyor, ağzı kulaklarında, Amerikan amirali.
Amerika, bütçemize 120 milyon lira hibe etti, 120 milyon lira.
"Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz, dedi Hikmet
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ."

Evet, vatan hainiyim, siz vatanperverseniz, siz yurtseverse-
niz, ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim.
Vatan çiftliklerinizse,
kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan,
vatan, şose boylarında gebermekse açlıktan,
vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan kıvranmaksa yazın,
fabrikalarınızda al kanımızı içmekse vatan,
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın,
vatan, mızraklı ilmühalse, vatan, polis copuysa,
ödeneklerinizse, maaşlarınızsa vatan,
vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası, Amerikan donanma-
sı topuysa,
vatan, kurtulmamaksa kokmuş karanlığımızdan,
ben vatan hainiyim.
Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla :
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.

CENAZE MERASİMİM

Bizim avludan mı kalkacak cenazem?
Nasıl indireceksiniz beni üçüncü kattan?
Asansöre sığmaz tabut,
merdivenlerse daracak.

Belki avluda dizboyu güneş ve güvercinler olacak,
belki kar yağacak çocuk ılgınlıklarıyla dolu,
belki ıslak asfaltıyla yağmur.
Ve avluda çöp bidonları duracak her zamanki gibi.

Kamyona, yerli gelenekle, yüzüm açık yükleneceksem,
bir şey damlayabilir alnıma bir güvercinden : uğurdur.
Bando gelse de, gelmese de çocuklar gelecek yanıma,
meraklıdır ölümlere çocuklar.

Bakacak arkamdan mutfak penceremiz.
Balkonumuz geçirecek beni çamaşırlarıyla.
Ben bu avluda bahtiyar yaşadım bilemediğiniz kadar.
Avludaşlarım, uzun ömürler dilerim hepinize...

963 Nisan, Moskova

NÂZIM HİKMET (*Selanik, 17 Ocak 1902 – Moskova, 3 Haziran 1963*) Bahriye Mektebi'ni bitirdi (1919), Hamidiye Kruvazörü'ne stajyer bahriye subayı olarak atandı. 1920'de sağlık kurulu kararıyla askerlikten çıkartıldı. Ocak 1921'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Cepheye gönderilmedi, bir süre Bolu'da öğretmenlik yaptıktan sonra Eylül 1921'de Batum üzerinden Moskova'ya gitti, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde (KUTV) okudu. 1924'te Türkiye'ye döndü, bir yıl sonra yeniden Moskova'ya gitti, 1928'e kadar kaldı. 1928'de döndüğünde bir süre tutuklu kaldı. Şiirleri ile ilgili açılan pek çok davada beraat eden Nâzım Hikmet, 1933 ve 1937'de örgütsel faaliyetleri nedeniyle bir süreliğine tutuklandı. 1938'de bu kez "ordu ve donanınayı isyana teşvik" suçlamasıyla tutuklandı ve toplam 28 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edildi. 14 Temmuz 1950'de çıkan Genel Af Yasası'ndan yararlanarak, 15 Temmuz'da serbest bırakıldı. Yasal olarak yükümlülüğü olmamasına karşın, askerliğine karar alınmasını hayatına yönelik bir tehdit gördüğü için 17 Haziran 1951'de İstanbul'dan ayrıldı, Romanya üzerinden Moskova'ya gitti. 25 Temmuz 1951 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartıldı. Ölümüne kadar pek çok ülkeye seyahatler yaptı, konferanslar verdi, şiirlerini okudu. Moskova'da Novodeviçiy Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiir yazmaya 1914'te başlayan Nâzım Hikmet'in ilk şiiri, Mehmed Nâzım imzasıyla ("Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı") 3 Ekim 1918'de *Yeni Mecmua*'da yayımlandı. 1921-1924 yılları arasında Moskova'da öğrenim görürken tanıştığı Rus fütüristleri ve konstrüktivistlerinden esinlenerek, klasik şiir kalıplarından sıyrılmış, özgür, yeni bir şiir dili ve biçimi geliştirmeye başladı. Bu ilk çalışmalarından bazıları *Aydınlık* dergisinde yayımlandı. İlk şiir kitabı, *Güneşi İçenlerin Türküsü* 1928'de Bakû'da yayımlandı. 1929'da İstanbul'da basılan 835 *Satır*, edebiyat çevrelerinde geniş bir yankı uyandırdı. Zamanla, tam anlamıyla klasik de denilemeyecek ama biçimsel bakımdan daha az deneysel bir şiir dili geliştirdi. Halk şiirinin de Doğu şiirinin de çağdaş bir şiirden ödün vermeden nasıl kullanılacağını gösterdi.

Edebiyatın yanı sıra, tiyatro ve sinema da Nâzım Hikmet'in ilgi alanına girmiştir. Moskova'da bulunduğu yıllar, bu iki sanat türünde Rusların öncülük ettiği çağa uygun düşmektedir. Pek çok filmin senaryolarını yazdı, çekimlerine katkıda bulundu. Gazete yazıları, romanları, öyküleri, çevirileri de olan Nâzım Hikmet'in yapıtları, 1938'den 1965 yılına dek Türkiye'de yasaklandı. 1965'ten başlayarak, çeşitli basımları yapılan yapıtları, "bütün yapıtları" kapsamında, bir araya getirildi. Yapı Kredi Yayınları, bu "külliyyatı" yeniden gözden geçirerek yayımlamaktadır.

GENCO ERKAL

1938 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokulu Galatasaray, orta ve liseyi Robert Kolej'de okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölümünü bitirdi.

Üniversite yıllarında, tiyatro çalışmalarını, kurucularından olduğu Genç Oyuncular topluluğunda sürdürdü.

İlk profesyonel oyunu 1959-1960 sezonunda Muhsin Ertuğrul'un yönettiği *Çöl Faresi*'dir. Kent Oyuncuları'nda çalıştığı üç yıl boyunca *Şarkının Sonu*, *Evdeki Yabancı*, *Kapıcı*, *Antigone*, *Baharın Sesi*, *Raşomon Aptal Kız*, *Aşk Efsanesi*, *Nalınlar* gibi oyunlarda oynadı. Ionesco'nun *Sandalyeler* ve *Ders* adlı oyunlarını yönetti.

1962-1963 sezonunda Arena Tiyatrosunda *Aslan Asker Şvayk* ve *Kayıp Mektup*'ta oynadı.

1963-1965 arası Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda *Otello* ve *Canlı Maymun Lokantası*'nda oynadı. *Midas'ın Kulakları*, *Keşanlı Ali Destanı*'nda oyuncu ve yönetmen olarak görev aldı. *Direklerarasında'yı* yönetti.

1965-1967 arası Ankara Sanat Tiyatrosu'nda *Bir Delinin Hatıra Defteri*, *Durdurun Dünyayı İnecek Var*'da oyuncu-yönetmen olarak görev aldı. *Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi*'nde oynadı, *Pazar Gezintisi*'ni yönetti.

1968 yılında Paris, Londra, Milano, Berlin, Varşova, Prag'ı kapsayan Avrupa tiyatrosunu inceleme çalışmalarını sürdürdü.

1969 yılında beş arkadaşıyla birlikte Dostlar Tiyatrosu'nu kurdu. 40. yılını kutlayan tiyatronun sahibi ve sanat yönetmenidir.

Dostlar Tiyatrosu'nun 40 yıl içinde sunduğu 55 yapımın 40'ını Genco Erkal yönetti. 50 yapımda oynadı, 15 oyunu uyarladı, üçünü çevirdi, birini yazdı. Genelde bütün oyunların dramaturgi çalışmasını gerçekleştirdi.

Yönettiği çağdaş dünya yazarları arasında Maksim Gorki (*Düşmanlar*), Bertolt Brecht (*Galileo Galilei*, *Puntila Ağa ile Uşağı Matti*), Jean-Paul Sartre (*Nekrasof*), John Steinbeck (*Bitmeyen Kavgı*), Maxwell Anderson (*Yalınayak Sokrates*) Vaclav Havel (*Buruk Ezgi-Largo Desolato*) Tankred Dorst (*Oyuncu*) Max Frisch (*Aymazoğlu ile Kundakçılar*) sayılabilir.

Sahnelediği Türk yazarların oyunları arasında *Azizname*, *Birtakım Azizlikler* (Aziz Nesin), *Keşanlı Ali Destanı* (Haldun Taner), *Direklerarasında* (Refik Erduran), *Asiye Nasıl Kurtulur?* (Vasıf Öngören), *Şili'de Av* (Orhan Asena), *Fay Hattı* (Behiç Ak) sayılabilir.

Yönettiği belgesel oyunlar arasında *Rosenbergler Ölmemeli*, *Soruşturma*, *Havana Duruşması*, *Şili'de Av* ve son olarak *Sivas 93* dikkat çeken çalışmalar olmuştur.

Uyarlamaları arasında şiirden tiyatroya aktarılanlar önemli bir yer tutar: Nâzım Hikmet'ten *Kerem gibi*, İnsanlarım, Can Yücel'den *Can*, Bertolt Brecht'ten *Brecht-Kabare*, *Yosma* ve *Ben Bertolt Brecht*. Romandan tiyatroya: *Aslan Asker Şvayk*, *Bitmeyen Kavg*a. Değişik yazarlardan derlemeler: *Her Gün Yeni Baştan*, *Merhaba*, *İçimdeki Çılgılık*, *Yaşasın Savaş*.

Çevirileri: Ionesco'dan *Kel Şarkıcı Önder* (Ülkü Tamer'le birlikte), Beckett'ten *Oyun Sonu*, Edward Bond'dan *Yaz*, Paolo Coelho'dan *Simyacı* (Leman Giritli'yle birlikte). Yazdığı tek oyun: *Sivas 93*.

Değişik yıllarda birçok kez "yılın en iyi oyuncusu", "en iyi yönetmeni" olarak ödüllendirildi. İlhan İskender, Ulvi Uraz, Sadri Alışık, Avni Dilligil, Ankara Sanat Kurumu, Afife, Muhsin Ertuğrul Ödülleri kazandı. T.C. Kültür Bakanlığı, İstanbul Kültür Sanat Vakfı, Sanat Kurumu Yaşam Boyu Başarı ve Onur Ödülleri verildi. Son olarak 2009 Aydın Doğan Ödülü'nü kazandı.

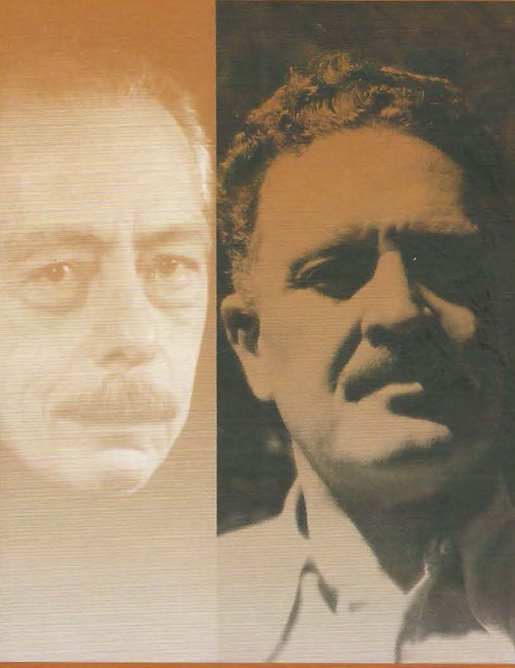
Ödül kazanan ünlü rolleri arasında *Aslan Asker Şvayk*, *Bir Delinin Hatıra Defteri*, *Galileo Galilei*, *Yalınayak Sokrates*, Nâzım Hikmet'ten *Kerem gibi*, Can Yücel'den *Can* ve *Simyacı* sayılabilir.

Önemli uluslararası film festivallerinde gösterilen ve birçok ödül kazanan Ali Özgentürk'ün *At*, Zeki Ökten'in *Faize Hücum*, Erden Kıral'ın *Hakkari'de Bir Mevsim*, Fehmi Yaşar'ın *Camdan Kalp* filmlerinin baş rolünde oynadı. 1982 yılında *At*, 1983 yılında *Faize Hücum*'la Antalya Film Festivali'nde iki kez Altın Portakal aldı. TRT Televizyonu için Haldun Taner'in *Keşanlı Ali Destanı* adlı müzikli oyunu yönetti ve oynadı. Son filmi Ben Hopkins'in yönettiği *Pazar* 2008 Antalya Film Festivali'nde en iyi film seçildi.

Senfonik konserlerde Prokofiev'in *Peter ile Kurt*, Stravinski'nin *Askerin Öyküsü*, Fazıl Say'ın *Nâzım* adlı yapıtlarını anlatıcı olarak seslendirdi.

1993-1996 yılları arasında Paris'te, Avignon Festivali'nde ve Martinik adasında Fransızca da oynamaya başlayan Genco Erkal üç Fransız yapımında rol aldı: Mehmet Ulusoy yönetiminde Nâzım Hikmet'ten *Sevdalı Bulut*, Edith Scob yönetiminde Philippe Minyana'dan *Ou vas-tu Jérémie?*, gene Mehmet Ulusoy'un yönettiği Paolo Coelho'dan *Simyacı*.

Sanat yaşamının başından beri tiyatroyu büyük kentlerin dışına taşımayı görev bilen Genco Erkal 50 yıldır Anadolu'yu karış karış dolaşmakta, yurtdışında da Amerika'da, Avustralya'da, Kanada'da, Avrupa'da Almanya, Hollanda, İsveç, Fransa, Belçika, Yunanistan, İspanya, İngiltere, İsviçre, Avusturya'nın bellibaşlı kentlerinde oyunlar sergilemekte, uluslararası festivallere katılmaktadır.

Nâzım Hikmet fotoğrafı: Ara Güler
Genco Erkal fotoğrafı: Serkan Yıldırım

“Ne güzel şey hatırlamak seni :

bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında

vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...

İçimde ikinci bir insan gibidir

seni sevmek saadeti....

Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,

güneşli bir rahatlık

ve etin daveti :

kıpkızıl çizgilerle bölünmüş

sıcak

koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,

yazmak sana dair”

ISBN 978-975-08-2414-2

36 TL

9 789750 824142